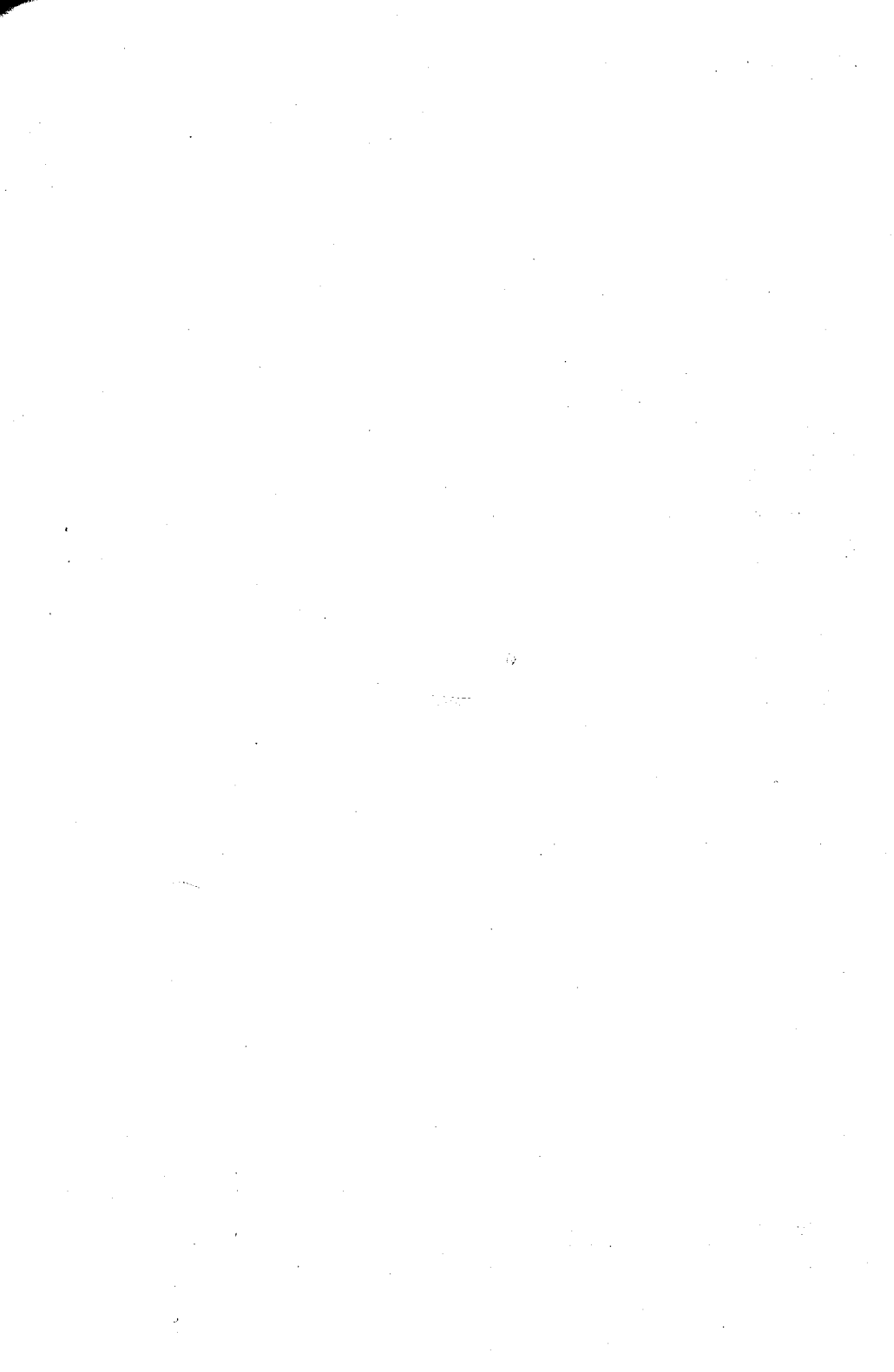

משולם שורץ הי"ד

חברים בישיבה מספרים על משולם הי"ד

דני מילר: התאספנו כדי להעלות את זכרו של משולם הי"ד. אחת הבעיות כשעומדים לתאר דמות של אדם היא חוסר האפשרות לסדר את הדברים. תמיד יש הרבה סיפורים ונזכרים בהרבה דברים ורעיונות, וקשה לרכז את הדברים בצורה מסודרת. אין ספק שהדבר היכול לתרום הרבה למיצוי החומר ולהאיר את הדמות מכל הזוויות האפשריות הוא, כשיושבים מספר חברים וכל אחד בדרכו שלו מעלה את הדברים כמו שהוא ראה אותם, וממילא אפשר ללבן את הדברים בצורה הרבה יותר יסודית.

אולי כדאי לקרוא כאן משהו לפני שניגש לעצם העניין. ידועים דברי חז"ל המובאים ברש"י על הפסוק 'יצא יעקב מבאר שבע', שם מוסבר עניין יציאת צדיק מן העיר, דהיינו שהכתוב בא להדגיש לנו, לא את עצם הסיפור שהצדיק יצא מן העיר — שזו עובדה ידועה — אלא, אומר המדרש, שהפסוק הזה בא לספר לנו על יציאת יעקב, כי יציאת צדיק מן העיר עושה רושם, ומדוע? כי הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה; כשיוצא צדיק מן העיר מורגש חסרונו. הרבה פעמים כשהיה אתנו אדם, שח אתנו, ישב אתנו, למד אתנו, ודאי וודאי כשלימד אותנו, רק כשמתחיל להיווצר חלל מסויים עקב היעדרותו, יכולים להרגיש ולחוש פתאום בכל מעשה בכל מקום ובכל רגע ורגע כיצד האישיות חסרה.

כשחזרנו לישיבה אחרי המלחמה רק אז יכולנו להרגיש בעצם את החלל הריק והחסר בכל שיעור, בכל סדר, בכל תפילה ובכל מאורע אחר בישיבה, שהותיר אחריו משולם.

כדאי אולי לפתוח בדברי המהר"ל המסביר את יציאת הצדיק מן העיר. קשה לכאורה, למה חז"ל הזכירו שיש כאן שלושה דברים — 'הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה'? אומר המהר"ל, שהזכרו כאן שלושה דברים "לפי שהצדיק בעיר מדריך את האנשים ביראת שמים שהם מצות עשה ולא תעשה, והשני שהוא משכיל אותם בחכמה, והשלישי שהוא מלמד אותם מידות טובות והגונות הנזכרים במסכת אבות והדומים לאלה המידות הטובות והישרות".

את זה מסביר המהר"ל בתאום עם המלים 'הודה', 'זיוה' ו'הדרה', דהיינו יש כאן שלושה דברים לציון לגבי הצדיק :

א. ההדרה בענין יראת שמים.

ב. לימוד חכמה, דהיינו שלמדים מאותו אדם חכמה.

ג. לימוד מידות טובות והליכה בדרך ה'.

וכן הדברים אצלנו, ביציאת הצדיק מאתנו יכולנו להרגיש כיצד חסר לנו פתאום עניין לימוד החכמה, לימוד המידות, לימוד יראת ה', עקב היעדרותו של משולם. וכיון שיש כאן הרבה נקודות שאפשר לעמוד עליהם ואי אפשר לעמוד על כולם כאחת, אולי כדאי שננסה לתפוס נקודה אחת שהיתה מאוד מהותית אצלו, וננסה לצאת מתוכה, ומתוך כך נמשיך הלאה.

דבר אחד איפיון את משולם, וכל מי שהשתתף אתו בשעורים, למד אתו, שמע ממנו תורה, זכה להרגיש זאת — יסודיותו בביורר עניינים מתוך עקשנות, התמדה ומחשבה. הדבר היה הן בלימוד בתורה והן במחשבה. כמי שהיה חברותא שלו יכול אני לומר שלמדתי ממנו הרבה. עד עכשיו אני יכול להרגיש את העניין הזה כשאני לומד סוגיות, לא לראות את הסוגיה בצורה חיצונית ולומר 'זה אמר כך וזה אמר כך והראשונים אומרים כך', אלא תמיד לנסות לברר בצורה עקשנית וחותרת אפילו כשהדבר גוזל זמן רב ולפעמים מתיש, לנסות להבין כל דבר עד הסוף וללבן את הנקודה המרכזית של כל עניין ועניין שיש בגמרא ובפוסקים. הדבר היה אמור בלימוד והתבטא בשיעורים בהשתת-פותו ובשאלותיו, בעיקר בהתמדה העיקשת שלו, שבאמת היתה התמדה שעוד לא זכינו לראות כמותה כאן בישיבה. העניין של ההתמדה — ניצול כל רגע כפשוטו, ניצול דקות בין עניין לעניין, או ניצול כל הפוגה קטנה להעשיר את הדעת וללמוד. תמיד לנסות למצוא מה צריך לעשות ואיך לעשות את הדברים בצורה הנכונה ביותר, והטובה ביותר. וכדאי שננסה לצאת מתוך נקודה זו, ובע"ה נוכל להמשיך הלאה.

שתיקה ארוכה...

יוסי כרמל : אפשר לומר שהשתיקה שהיתה כאן יש בה מן הסמליות לגבי משולם. אחד הדברים שאפיינו אותו היה הצנעה שלו, וזה מתקשר לדברי דני ואת זה מוכיחה העובדה שהיה יושב במקום אחד ועוסק כל הזמן בלימוד ולא בשום דבר אחר. לכל אחד בישיבה היה עניין אחר על הראש חוץ מהלימוד, אבל משולם היה היחיד שלא עניין אותו דבר אחר. לא היה צורך לשמוע אותו כדי להרגיש שהוא נמצא, היית מוצא אותו תמיד במקומו הקבוע. כשבאתי לישיבה אחרי המלחמה הייתי לפעמים מחפש אותו במקומו.

א ה ר ו ן כ ה ן : א נ י ח ו ש ב ש י ש ע ו ד ח ל ק ב צ נ י ע ו ת ו ש ל א ד ו ב ר ע ל י ו , ו ז ה ח ו ן מ ל י מ ו ד ו , ג מ ק י ו מ מ ע ש י ש ל ד ב ר י מ א ח ר י מ . ל א ה י ה מ פ ו ר ס מ ה ד ב ר , א ב ל מ ש ו ל מ ה י ה מ ו ש ך ב ח ו ט י מ ש ל ה ת א מ א ו ס ד ו ר ח ב ר ו ת ו ת , ו א ף א ח ד ל א י ד ע ע ל כ ך . ה ת מ ד ת ו ש ד ו ב ר ב ה ק ו ד מ ר א ו י ה ל צ י ו ן . ' מ ת מ י ד ' ה ו א א ד מ ה ש ו מ ר ע ל ק ב י ע ו ת . כ ד י ל ה ע י ר א ת מ ש ו ל מ ד י ה י ה ל ה ו ר י ד א ת י ד י ת ה ד ל ת ש ל ח ד ר ו ו מ י ד ה ו א ה י ה ק ו פ ן מ מ ט ת ו . ד נ י ה ז כ י ר ק ו ד מ ב ק צ ר א א ת ' ה ד ק ו ת ה ק ט נ ו ת ש ל מ ש ו ל מ , א נ י ר ו צ א ל ה ו ס י ף ש ה ו א ע ב ר ע ל ה ר ב א ד ב ר י מ ב ז מ נ י מ ש ל ' ע ד ת פ י ל ת מ נ ח א , ' ע ד ש ה ח ב ר ו ת א י ג י ע , ' ע ד ש י ת ח י ל ה ש י ע ו ר ' ו כ י ו צ א ב ז א .

א ל י ע ז ר ש ו ח ט : כ ל ש ק י ד ת ו , ה ת מ ד ת ו ו צ נ י ע ו ת ו ה ת ב ט א ו ג מ ב ז א ש י ש ב א י ש מ ב פ י נ א ב ב י ת ה מ ד ר ש . ז כ ו ר ל י , כ ש נ ת ע ר ו ר ו ב ע י ו ת ב ל י מ ו ד ב ש נ א ר א ש ו נ א א ו ש ה ר ב ר ו ז ו ן ה י ה ת פ ו ס , פ ש ו ט ה י ו נ ג ש י מ ל מ ש ו ל מ , ה ו א ה י ה ה כ ת ו ב ת . א י נ י ח ו ש ב ש מ י ש ה ו ח ו ר מ מ נ ו ב ל י ת ש ו ב א מ ל א א , ו א מ ל א ה ב י ן מ ש ו ל מ ה ס ב י ר ל ו פ ע מ ו פ ע מ י מ ב נ ו ע מ , ב ס ב ר ו ב ח י ו י ר , כ א י ל ו ה י ה ' ה נ ו ש א ו נ ו ת ן ' ש ל ה י ש י ב א .

ד נ י ש ט י נ ב ר ג : ע ל ה ק ב י ע ו ת ש ל מ ש ו ל מ ר ו צ א א נ י ל ו מ ר , ש כ ש ה י ה מ ח ל י ט ל י ש ו ן ה י ה י ש ן , ו כ ש ה י ה מ ח ל י ט ל ק ו מ , ה י ה ק מ . א נ י ז ו כ ר א ת ה פ ר ט ה ז ו ה , א י ך ה י ה ק מ . כ ש ה ע י ר ו א ו ת ו ה י ה מ מ ש ק ו פ ן כ א י ל ו ק י ב ל מ כ א , ו מ י ד ח ח ל ל ה ת ל ב ש . ו ע ו ד ת כ ו נ א ש ה י ת א ב ו — ל כ ת ו ב כ ל ד ב ר . א מ מ י ש ה ו ה י ה מ ח ס י ר ש י ע ו ר — ב מ י ו ח ד ב ש י ע ו ר י מ ח ש ב א — ו ה י ה ח ש ו ב ל ע ב ו ר ע ל ח ו מ ר ה ש י ע ו ר , ה י ה ה ו ל ך א ח ר י ה ש י ע ו ר ל מ ש ו ל מ . מ ש ו ל מ ה י ה כ ו ת ב כ ל ד ב ר , כ ל ד ב ר ש נ א מ ר ב ש י ע ו ר . ג מ כ ש ה ר ב ו ל ד מ ן ב נ ס י ע א ה י ה א ו מ ר מ ש ה ו , ה י ה מ ש ו ל מ ש ו ל ף ד ף ו מ ט כ מ . ל א א ש כ ח א ת ה מ ח ז א ה ז ו ה , מ ש ו ל מ ג ו ח ן ו ר ו ש מ ע מ ה כ ת ב ה ק ט ן ש ל ו , כ ל ה ז מ ן .

א מ י ו ת ר ל י ל ע ב ו ר ל ת ק ו פ א י ו ת ר מ ו ק ד מ ת , ל ס פ ר מ ש ה ו ב ה ק ש ר ל ת כ ו נ ו ת ו ש ע ו ד ל א ד ו ב ר ע ל י א — ה ש ק ט ה נ פ ש י ש ל ו . א נ י ז ו כ ר כ ש ה ר ב ר ו ז ו ן ה ג י ע א ל י נ ו ל מ ד ר ש י א ה ו צ י ע ל ב ו א ל ק ר י ת - א ר ב ע ל א ק י מ א ת ה י ש י ב א , א ז ר ו ב נ ו ה ת ל א ח ב נ ו ו ע ש י נ ו ר ע ש , ' כ ן ל ב ו א ' ל א ל ב ו א , ו ה י ו ו י כ ו ח י מ מ א נ ע ש א , ו א מ כ ד א י . ע ל מ ש ו ל מ ב כ ל ל ל א ח ש ב ת י ו ל א צ פ י ת י ש ה ו א י ב ו א , כ י ה ו א כ ל ל ל א ד י ב ר ע ל כ ך . ו ב ס ו ף , כ ש ה ח ל י ט ל ב ו א , ה ו א א מ ר ' א נ י ב א ' ו ת ו ל א . ב מ י ן ש ק ט כ ז א ע ש א ז א ת . (ה ו א ה י ה ב כ ת א י ח ד ע מ ס ו ל ו מ ו ב י ן ז ' ל) , ו ב ר ג ע ש ה ח ל י ט ל ע ש ו ת ז א ת ל א ה ו ע י ל ד ב ר . א ף ש ה ד ב ר ל א נ ר א א ל ר ' מ ש ל ו , ו ק צ ת ה צ ט ע ר ש ה ו א ל א ה ו ל ך ל מ ק ו מ א ח ר — ל א ע ז ר , מ ש ו ל מ ה ח ל י ט ו כ ן ה ו ו א . ה ו א ה א מ י ן ב ז א ב ל ב ש ל מ .

י ו ס י : ב י ש י ב א א י א פ ש ר ה י ה ש ל א ל ה כ י ר א ת מ ש ו ל מ — ל מ ר ו ת ש ה ו א ל א

ניסה להבליט את עצמו תמיד היה בולט. אבל בעבא זה היה מקום שבו הוא היה ממש צנוע — למרות שהיה יושב ולומד בכל הזדמנות, אף אחד לא היה רואה אותו לומד. אף אחד גם לא הכיר אותו. אם היית מדבר עם מישהו מפלוגה אחרת על משולם, הוא היה שואל 'מי זה?' גם בפלוגה שלנו אף אחד כמעט לא הכיר אותו. לא היה רגע פנוי שהוא לא למד, אבל מעניין שאף אחד לא ראה אותו עושה זאת. תמיד הוא היה מוצא לעצמו פינה ולומד, אם בתוך הטנק או במקום אחר. וכמובן הלימוד אף פעם לא בא על חשבון דברים אחרים שהוא היה צריך לעשות.

אני זוכר שבצמ"פ היה לו צוות גרוע שבגרועים, שני עולים חדשים, שאיני יודע אם מישהו אחר היה מסוגל להסתדר אתם שבוע. אך הוא היה אתם כל הצמ"פ, ואף פעם לא התלונן. הם היו שניים מוזרים, וגם בענייני טנקים לא ידעו הרבה והוא היה צריך לעשות את כל העבודה, ועשה אותה ביסודיות, ונוסף לזה היה מוצא זמן גם לדברים אחרים. אני זוכר עוד בטירונות, באימון גדוד בירוחם, לי היה אז 'מאג' והייתי נוסף לזה גם חניך תורן, ובקושי מצאתי לי זמן להסתכל על עצמי, ותמיד כשהייתי בא לאוהל הייתי מוצא את העוזי שלי נקי. מה קרה? משולם ניקה אותו. לא הייתי צריך לבקש ממנו זאת, לא הייתי צריך לרמוז לו, הכל בטבעיות, וגם דברים כאלה היה עושה בדקדקנות, עד הסוף. היה לוקח מברג קטן שהיינו לוקחים אתנו, ולא היה חור בעוזי שלא היה מגיע אליו. תמיד היה עושה את הכל 'קב ונקי'.

בקשר למה שדני סיפר קודם, כשגבי היה בא להעיר בבוקר, מספיק שהוא היה שם את היד על הידית — משולם כבר היה מתיישב. הוא היה ישן כך, שהמפסק של האור היה מעל המטה שלו. מיד היה מתיישב, מדליק את האור כדי שלא ירדם שוב, מתלבש בזריזות, והיה צריך רבע שעה לעמול ולנדנד אותי שאקום. פעם אחת חזרתי בשלוש וחצי בלילה לחדר, פתחתי את הדלת, ולהפתעתי ראיתי שמשולם מתיישב ומתחיל להתלבש, עד שהספקתי להגיד לו שהשעה רק שלוש וחצי הוא כבר היה לבוש והיה מוכן ללכת ללמוד. כמובן שלא לקח יותר מעשר שניות עד שהוא נרדם חזרה. הוא היה מנצל כל דקה, כך שגם שעות השינה שלו היו ספורות. אני זוכר, בשנה הראשונה, כשהיה לומד עד מאוחר, היינו הולכים לישון אחרי האוכל בבוקר, והיינו קמים כשהרב רוזן היה בא עם המונית.

דני מ' : אני זוכר שבזמן הצמ"פ כתב לי לישיבה (אני את השרות הצבאי בשריון לא עשיתי עם החברה), שיש לו בעיות עם הצוות בטנק, שני עולים חדשים והוא לא מסתדר אתם וצריך לעשות טיפול של צוות שלם, והיה נראה לי

כטבעי וכך אמרתי לו, שאני לא מבין בשביל מה הוא צריך להתאמץ כל כך, שילך וידווח למ"פ או לכל מי שעומד מעליו. הוא ענה לי, אני זוכר, (וזה דבר טיפוסי למדי), שיתכן כי מצד המעשה צריך לעשות כך כיוון שזה פוגם בו גם מבחינת הכושר, וגם מבחינת הלימוד. הוא רק אמר, שהוא חושב שהמבחן האמיתי של האדם הוא במצב כזה, שאם ילך עכשיו וידווח למ"פ לא ירוויח דבר. אישית, מצד עצמו, אולי יהיה לו יותר זמן, אבל את שני העולים האלו ישומו בצוות אחר ומי יודע מה יקרה להם שם, אולי יעשו להם בעיות. 'נתעלה פעם מעל הקטנויות'; אמר שהוא מפסיק להסתכל על עצמו, נסתכל עליהם, אם קשה להם לעבוד, אז הרי לא הוא יהיה זה שיכריח אותם לעבוד; שינחמו ויתרגלו לחיים בארץ, לחיי צער, הוא בינתיים יעשה את העבודה בשבילם. וזה דבר מאוד אופייני — העזרה ההדרית מתוך מחשבה על הזולת.

הוא היה מסדר את החברות הצעירות בישיבה, היה לו דף שקיבלנו מהרב ולדמן ור' זלמן עם השמות של כולם, זה היה אצלו 'פק"ל' לפני השינה להסתכל על הדף הזה ולבדוק ולהשוות מי לומד עם מי, ולמחרת לנסות לבדוק ולעקוב אם זה באמת פועל. ולא מתוך עניין של ביקורת או של ראיית מומים אצל הזולת, ח"ו. כשהיה רואה שיש שניים שלפי דעתו אינם מתפתחים מספיק, מיד היה דואג שייפרדו וילמדו עם אחרים. היה מתיעץ עם ר' זלמן ומנסה יחד אתו לשנות את צורת הדברים. למעשה במשך כל זמן שהותו בישיבה היה סדר אחד לפחות שהוא היה לומד עם שניים, דבר שהיה קשה מאוד. הוא תמיד סיפר על קשיים שבזה מצד עצם העניין. אבל אותו זה לא עניין, הוא תמיד אמר לי שמה שחשוב זה קודם לדאוג לזולת. ועל הדאגה לעצמו הוא היה משוכנע (והוא בנה את עצמו במעלות על פי זה) שברגע שהוא יבנה את הזולת, גם הוא עצמו יבנה מכך: א. מצד עצם הענין של הקנאה לאחרים; ב. מצד הסייעתא דשמיא, שהקב"ה כבר ידאג להשיב לו על זה, שכביכול הוא מוציא את הזמן על אחרים.

היתה לו תכונה מאד מיוחדת ובעקבותיה הוא ניסה לעשות דבר מעניין שלא יצא לפועל בגלל המלחמה. הוא היה נוהג לרשום כל נקודה שהיה פוגש, לא רק בלימוד מהר"ל או דברים דומים, אלא גם בלימוד בחברותא, שאז קשה לשבת עם נייר צמוד. נקח לדוגמא בשבתות, הוא היה לומד את פרשת השבוע והיה מספיק לעיין ב'שפת אמת' או ברמב"ן כשהיה יכול, או שומע שיחות של הרב ולדמן, או בכלל הזדמנות של שמיעת דברי תורה, ובמוצאי שבת עם צאת השבת מיד היה יושב עם דפים ורושם לעצמו את כל הנקודות שהתחדשו לו בשבת. ואותו דבר בלימוד, כשהיה פותח במקרה ספר כלשהו והיה מוצא משהו שהתחדש לו, מיד היה מוציא פיסת נייר קטנה והיה רושם את הדבר.

והמעניין ביותר (אם מישהו ראה פעם את הניירות שלו), לא היו לו דפים מסודרים כי הוא לא היה מסתובב עם דברים כאלה, אלא תמיד היו לו פתקאות, כרטיסי אוטובוס, כרטיסיות ישנות וכדומה, וברגע שהיה מוצא דבר תורה מיד היה מוציא עט ורושם. וכך התקבץ אצלו חומר רב מאד, שבזמנו ניסה לסדרו. אני זוכר שהוא אמר בערב יום כיפור, שהוא מעוניין לנצל את כל חג הסוכות, לשבת ולנסות לתמצת את הדברים בצורה מרוכזת וליצור מין אנציקלופדיה לערכים בנושא האמונה. החומר היה רב מאוד, וברור שאם הוא היה מקדיש לזה (והוא היה מסוגל להקדיש לזה הרבה זמן בכוח העקשנות המתמדת שלו), זה היה יוצא לפועל. ובערב יום כיפור, אני זוכר, סיכמנו שבסוכות ניפגש וננסה לעשות משהו מהדברים האלה. הוא רצה כמובן לעשות את זה לטובת עצמו שיהיה לו נוח — כשהוא לומד ערך מסויים, להסתכל בכרטסת הזו שבה יהיה כתובים מראי מקומות ורעיונות שהוא שמע. אך התכנית נשארה תכנית לדאבוננו...

מרדכי גור - אריה : הזכירו פה את ענייני החברותות. אספר חוויה אישית שהיתה לי אתו. אני זוכר שמשולם היה חברותא של בני קצובר אחה"צ, והרב רוזן צירף אותי בתור שלישי אליהם (זו דוגמא שמשולם היה חברותא לשניים). לפעמים שמתי לב, שבשכולם היו הולכים לאכול, משולם היה יושב ולומד וכשהוא היה מגיע לחדר האוכל לא תמיד נשאר לו אוכל. יום אחד כשהגיע לאכול שאלתי אותו שאלה שהעסיקה אותי זמן רב: הגד לי משולם, לכל בן-אדם יש מלחמה, מלחמה עם היצר, ללמוד או לא ללמוד, לכל אחד יש מלחמה אחרת עם היצר, איזו מלחמה יש לך עם היצר, הרי אתה כל הזמן יושב ולומד? הוא ענה לי, שהמלחמה שלו היא ההיפך, איך לא להפסיד דקה אחת מהלימוד. זאת אומרת שלכל אחד יש מלחמה אם ללמוד או לא, אבל אצלו זה היה שאם יש עשרים וארבע שעות ביממה, שיהיו עשרים וארבע שעות של לימוד, וזאת מלחמה הרבה יותר קשה.

דני מ' : יש כאן עוד עניין. ניקח לדוגמא את נושא התפילה. אני זוכר ביום כיפור לפני מנחה, בדיוק אחרי מוסף, באותה הפסקה קטנה של חצי שעה לפני הגיוס, כשבנכנסנו לחדר הוא שאל אותי מה השעה ושמתי לב שהוא לא עונד שעון על היד. שאלתי אותו למה הוא לא לוקח שעון, והוא הסביר לי דבר מאוד מעניין. הוא אמר שהוא לא נוהג לענוד שעון, בראש השנה וביום הכיפורים. הוא טען שקורה לפעמים שהאדם תוך כדי תפילה מציץ בשעונו, והוא פחד שברגע שהוא יראה מה השעה יפסיק להרהר בתפילה וינסה לעשות חישובים

קטנוניים כמה זמן יש עוד עד סוף הצום, או כמה זמן התפללתי וכמה זמן יש עוד להתפלל. וכדי להתעלות מכל אותם הישובים קטנוניים ושהתפילה תהיה טהורה תוך כדי התעלות מעל הזמניות, החליט ללכת בלי שעון ביומיים של ראש השנה וביום כיפור (עד מנחה לפחות). עניין אחר בתפילה. זוכר אני בראש השנה, (זה גם סיפור שמוכיח על עניין החקירה שלו, הנסיון ללבן כל דבר) הוא הסתפק בבעיה איך לכוון בתפלה. בעיה גדולה לגבי התפילה (עי' ב'עולת ראי' ובספר העיקרים) מה בדיוק המשמעות של תפילה, כלומר האם על ידי התפילה אני גורם לכך שהקב"ה ישנה אצלו משהו, וזה סותר למדי את עיקרי האמונה, שהקב"ה ללא שינוי. יש לזה הסבר, שהמוטיב העיקרי בו הוא — לא אנו משנים את דעתו של הקב"ה אלא את עצמנו, ואז אנו יכולים לבוא בדרישה לקב"ה 'רפאנו ד' ונרפא'. ומשולם אמר, שכשהוא מבקש 'רפאנו ד' ונרפא' הוא אינו מסוגל לחשוב ולבקש בצורה פשוטה כי זה סותר את העיקרון, איך הוא יכול לבקש ועל ידי הבקשה הקב"ה יתן לו רפואה. אלא הוא אמר, שבתפילה שלו יש לו כוונה אחרת — הוא אומר 'רפאנו ד' ונרפא' כמה פעמים, ומכוון אותו זמן להתעלות, ואז על ידי אותו עילוי ממילא יוכל להגיע למצב כזה שהשינוי יהיה אצלו, והוא יוכל לקבל רפואה. דהיינו גם לגבי נושא התפילה היתה לו גישה מיוחדת במינה שלא כיוון למלים כפשוטן, וזה מה שניסה לעשות במשך ראש השנה ויום כיפור בכל התפילות הארוכות בלי להפסיד אף מלה. אחר כך הוא ניגש לרב וולרמן בליל ראש השנה השני לדבר על הנושא הזה, מה צריכה להיות הכוונה האמיתית בתפילה. כאן אנחנו רואים שוב, לא הסתפקות במשהו שיגרתי במצות אנשים מלומדה, להתפלל ולומר את המלים, אלא ניסיון לראות מה אומרות המלים, מה אנו מנסים להשיג על ידי התפילה, וכיצד התפילה משפיעה עלינו. וממילא התפילה תהיה אז טהורה יותר.

דני ש' : אני נזכר שביום כיפור, כשגייסו אותנו, הגיעה המשאית וכולנו התרגשנו, ועלינו להדרים, להתארגן. כשגמרנו, היה זה כבר באמצע מנחה והיה חשש אם נספיק נעילה במניין או לא. משולם לא שאל שאלות, עמד עם החבילה הקטנה ליד הכניסה לפנימיה והתפלל תפלת נעילה. המשאית בסופו של דבר התעכבה בשבילו וצעקו לו שיזדרזו.

יוסי : מנחם פליקס אמר לו שלא יגיד את כל הפיוטים אלא רק את עיקר התפילה.

דני ש' : מישהו ידע שהוא כתב שירים ?

דני מ' : את זה אף אחד לא ידע. גם הוריו לא ידעו.

הרב רוזן : אני זוכר אותו מפרדס חנה בפעם הראשונה, כשבא להיבחן עם עוד חבר מהישיבה לצעירים, הוא נכנס אלי ואז פגשתי אותו לראשונה, את משולם זצ"ל. אני זוכר שלמדו אז גיטין בפרדס חנה, ואני שאלתי שאלות והוא ענה בשטף והכל היה ברור ונהיר לו והחבר שהיה אתו ידע פחות. הרגשתי באופן טבעי אצלו את המהר"ל על התפילה. מובא שר' חנינא היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש, "יהי רצון שלא אכשל בדבר הלכה ולא אומר על טהור טמא וישמחו בי חברי, ולא יכשלו חברי בהלכה ואשמח בהם". אומר המהר"ל, שלב האדם נוטה לשמוח ולמצוא בדברי זולתו חסרון, וכל אדם מטבעו שמח בשלמות שיש בו בעצמו, ולכן יתפלל שלא ילך אחר לבו וישמח כאשר חברו נכשל בדבר הלכה והוא לא נכשל. כי אדם מטבעו שמח בכשלון חברו כי בזה כבודו עולה בעיניו. אני הרגשתי בחוש כאילו יש למשולם צער שהוא יודע יותר מחברו, כאילו לא היה לו נעים, ראיתי שהוא מהסס לומר תשובה לשאלה, שייראה כאילו הוא יודע יותר מחברו, הרגשתי בחוש ומאד התפלאתי. לכאורה דבר קטן.

עניין אחר שאני זוכר, זה היה בין האימונים בטירונות לבין הקמת הגדוד. היתה להם חופשה של שבוע והם באו לישיבה. עמדנו אז בסוגיה של 'כבתה זקוק לה, או אין זקוק לה'. זה היה בלילה וכל הבחורים כבר הלכו לישון והוא נשאר ללמוד. אמרתי לו: 'משולם, אינך עייף? לך לנוח'. הוא אמר לי מעין מלים אלו: 'אני פרפר לילה'. שאלתי: 'מה העניין? והוא אמר: 'אני רגיל לא לישון'— אין זה עניין של התמדה, אלא עניין של הרגל כזה, להיות ער. למעט את החשיבות של ההתמדה שלו. לכאורה דברים קטנים.

שמעתי פעם בשם הרב זצ"ל דבר נפלא. כתוב לגבי יעקב ויוותר יעקב לבדו. רש"י מביא, וחז"ל אומרים, שהוא נותר שם בשביל פכים קטנים — דברים קטנים. מצד שני יש מדרש, בבראשית רבה ויוותר יעקב לבדו כמו שכתוב 'ונשגב ד' לבדו', אם כן קשה, לפי מדרש זה יש כאן עניין של התייחדות 'ונשגב ד' לבדו', עניין של התעלות. לכאורה יש מרחק עצום בין שני המדרשים — במדרש הראשון זה 'פכים קטנים', ואילו בשני הוא נשאר בשביל התבודדות ודבקות בד'. הרב זצ"ל כדרכו מנסה למעט את המחלוקת, אין סתירות, צדדים שונים לאותו עניין, הכל דבר אחד. גדולתו של האדם ניכרת מתוך הדברים הקטנים, מתוך הפכים הקטנים ניכר העניין של 'ונשגב ד' לבדו'. הדברים הגדולים נובעים ומסתייעים מתוך הדברים הקטנים; אם מקפידים על הדברים הקטנים, הדברים הגדולים נעשים כבר ממילא, וזוהי גדלות האדם.

המעבר משיבה תיכונית לשיבה גבוהה, הסדר וצבא וכו' גורם משברים וזה דבר טבעי מאוד (טוב שיודעים זאת ועל כן אין מתייאשים כל כך) המעבר החריף הזה בין המסגרת המחייבת למסגרת חופשית יותר. אצלו לא היה דבר כזה, מין 'קדוש מרחם', כאילו היה זה המקום הטבעי שלו. נראה שגם במקום הקודם שבו למד היה 'לעילא ולעילא' ולכן לא היה אצלו מעבר חריף. הוא היה כולו לתורה, וגם קורן בתורה, ובאמת לא פעם, ולא פעמיים זכור לי וזכור לכם ודאי, נפגשנו ביחידות וגם אתו נפגשתי. אני זוכר איזו עדינות, השתדלתי לשוחח עם כל אחד, ולשמוע מה יש לו לומר, ביקורת וכיוצא בזה. דבריו היו במשקל ובמניין, גם כשהיתה לו ביקורת ניסה למעט את הדבר, אבל להגיג דברים כהווייתם, והדברים שאמר היו ממש קולעים אל המטרה, 'לא יחטיא'.

דני מ' : בקשר לענותו אספר פה סיפור מעניין. איני יודע אם יש כאן מישהו שאירע לו להיות — לא אומר בריב — אלא אפילו במתח קטן ביחסים אתו. אבל לי קרה פעם אחת שהוא מאוד התרגז עלי. זכור לי שזה היה בפורים בסעודה. ישבנו שנינו אצל הרב לוינגר, ומשולם לא השתכר, הוא טען תמיד שהוא לא רוצה להשתכר, הוא לא יודע אם הוא יגיע לדרגה כזאת שהשכרות שלו תהיה שכרות אמיתית וכיון שכך אינו מעוניין להשתכר. הוא ישתה קצת יין, לפי שיטת הרמב"ם עד שיירדם אבל לא להשתכר. והרב לוינגר ואני השתכרנו שם. הסיפור היה שאחרי פורים הוא היה מרוגז מאד עלי ולא רצה לדבר אתי, (זה היה כמובן עניין חולף של יום אחד, אחר כך הוא שכח זאת). הטריד אותי למדי מה קרה, ניסיתי לברר, ובסופו של דבר התברר לי העניין. שכשישבנו אחרי הארוחה אצל הרב לוינגר, ביקש ממני הרב לוינגר לזמן ואני הייתי שיכור, וכטוב לבי ביין אמרתי ברשות הרב הגאון העילוי של הישיבה משולם שוורץ' וזהו, זה הכל והוא נפגע, הוא ממש נפגע עד עמקי נשמתו. אדם רגיל, אפילו בדרגה פשוטה של ענווה, אינו אוהב שיגידו עליו דבר כזה, אבל להיפגע עד כדי זעם וצעקות רק בגלל דבר כזה זה היה הדבר שפגע בו ביותר. בתחילה אמר לי שהוא לא יסלח לי על כך, וכמובן לא אמר לי על מה. אחר כך הבנתי על מה זה היה, רק על העניין הזה שאמרתי עליו שהוא העילוי של הישיבה והוא הרב הגאון משולם שוורץ. למזלי בגלל צדקותו ובגלל העניין שהיה יכול לדון כל אדם לכף זכות, וכל אדם ממש בכל מעשה — סלח לי.

משה גרינולד : בתקופה של השירות הצבאי, לא הודמן לי להיות אתו הרבה. זכור לי, פעם אחת ב'מבצע פסח', אירע שהיינו זמן מה יחד ברפידים.

ביום הראשון של המבצע כשהגענו למשרד של הרב הצבאי שם, לא הספקנו להגיד שלום ומה נשמע, הוא כבר הוציא גמרא והתחלנו ללמוד. אני גם זוכר שדיברנו בינינו כל החברה, אם ללכת לגדוד 50 או לשריון, בסופו של דבר לא יצא מזה כלום וכולנו הגענו לשריון. אבל הוא דבר רק על השריון, מהבחינה הזאת שהזכירו כאן (את שני העולים החדשים). הוא אמר שהמבחן של האדם הוא דווקא בשריון, שלא פעם ולא פעמיים נמצאים בתנאים קשים ויש הזדמנויות שאפשר לתרום, ובזה האדם יכול למצות את עצמו ביותר.

יוסי : תמיד היה אפשר לראות, איך הוא דואג לאנשים שהיו קרובים אליו, למשה, ליעקב שייבדלח"א. גם לפני שמשה הגיע לישיבה הוא תמיד סיפר לי, שיש לו בן-דוד במדרשיה ושהוא רוצה שהוא יבוא לכאן וילמד כאן. וגם אחרי שמשה הגיע לישיבה ראשית הוא היה לו לחברותא ודאג לו לכל דבר. תמיד זכר שהוא צריך לכתוב מכתב לאחיו ולהסביר לו כל מיני דברים. כל הזמן חשב איך לדאוג לאחרים, ובמיוחד לא שכח אף פעם לכתוב מכתב להורים. הוא הקפיד על כך מאוד.

משה : אם כבר מתחילים לדבר על הצד המשפחתי, זכור לי שפעם היתה חתונה של קרובים משותפים. הוא עשה חשבון אם כדאי ששנינו ניסע, או שלפחות אחד יישאר וילמד. הוא חישב אם יוכל לתרום משהו באותו מקום. בסוף הוחלט שרק הוא יסע.

דני מ' : בדומה לעניין של החברותות שהזכרנו כבר קודם, משולם היה אחראי על האורחים שבאו לישיבה; זה כלל את בני הקיבוצים שתמיד היו באים לישיבה. לעבודה זו היה דרוש אדם מתאים במיוחד משום שהם באו צמאים לתורה, ומשולם תמיד היה מטפל מתוך מסירות נפש בלבד, בלי כל עניין אחר, פשוט דאג להם. בכל מלה שלו, בכל מעשה שלו, היית יכול לראות את הדאגה להם, ואת הריצה להשיג להם חברותות. לפעמים היה לומד אתם, ארבעה ביחד סדר שלם. גם בפנימיה היה דואג שכולם ישתכנו במקום אחד, ותמיד היה משוחח אתם על נושאים חשובים. ומי כמו משולם ידע כמה חשובה כל דקה, ובכל אופן היה מוכן 'לבזבז' את הדקות הקטנות שלו שבאמצע הסדר כדי לסדר למישהו חברותא. כל זה בגלל אותה דאגה מרובה.

יוסי : מאוד כאב למשולם שהוא אינו יכול להיות הרבה זמן בבית, וכולנו יודעים כל כמה שבתות היה נוסע הביתה. לכן בחופשים היה מקפיד להיות

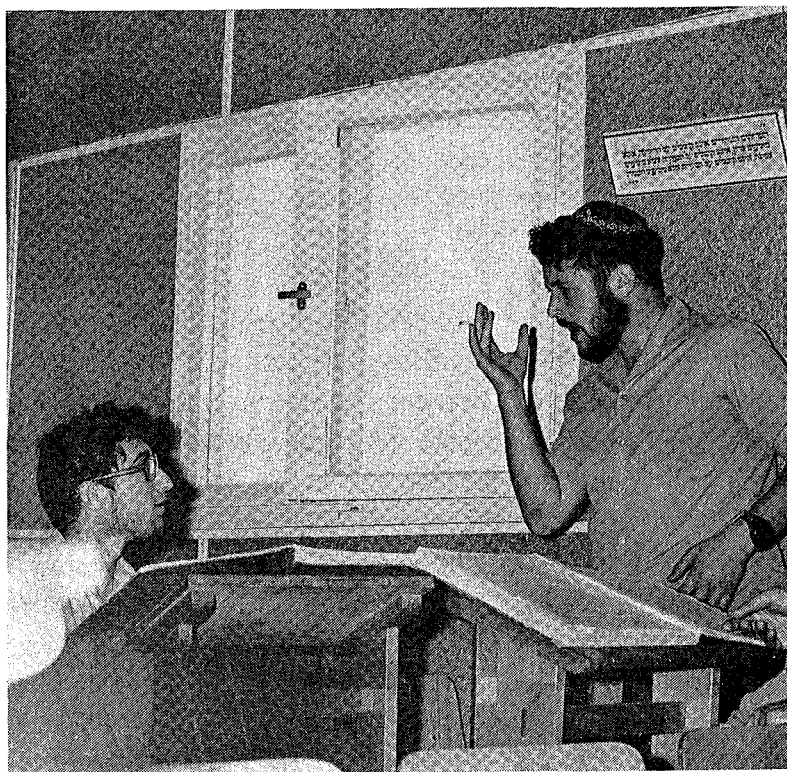
הרבה בבית. מצד אחר השתדל לא לקחת שום דבר מהבית, תמיד היה מוצא לו עבודה של חצי יום בחופש כדי שיוכל להרוויח את הכסף שהוא צריך ואחר כך לקנות בעצמו את צרכיו, כדי לבקש מההורים פחות ככל שאפשר. במבצע פסח כשהוא היה ברפידיים, הרה לו מאד שסתם החזיקו אותו, ולא הטילו עליו שום תפקיד. הוא בא לשם ביום הראשון, נשאר שם עד היום האחרון, ובעצם לא עשה שם שום דבר, כי לא היה מה לעשות אתו. אני זוכר שזה היה המקרה היחיד שהוא התלונן שהוא צריך להיות בצבא באותו זמן. וכולנו יודעים שגם שם הוא לא בזבז את זמנו לריק, אבל כאב לו שהוא לא יכול להיות לפחות בחג עם ההורים שלו בבית, היות שהוא לא נמצא אתם כל השנה. אני זוכר כשהייתי אתו במבצע אחר בנביעות, כמובן שהוא רצה להיות בבית, מצד אחר הוא ידע שהחובה שלו היא להיות שם, ולכן לא נסע משם למרות שיוכל היה לעשות זאת.

דני מ' : אחת החוויות בלימוד אתו היתה החזרה על השיעורים. למדנו יחד בתקופה שר' מוטי היה ר"מ בישיבה כשהמגמה היתה כל פעם אחרי השיעור לשבת ולחזור על השיעור. זאת היות שהוא הגיע למסקנה, שצורת לימוד בעיון בצורה עמוקה במטרה להגיע להישגים אפשרית רק על ידי חזרה על השיעורים. ואני נזכר בכל הלילות הארוכים שעברו בהחלטה שלא עוזבים את בית המדרש עד שגומרים את השיעור של ר' מוטי עד הסוף. ואחר כך עוד פעם, ובכוחה של אותה התמדה ואותה דבקות, הגיע באמת להשגות גדולות מאוד.

כשהיינו מכינים את השיעורים היה מעלה סברות פה ושם תוך כדי הכנה, ואחר כך ראינו שהרבה דברים מובאים בראשונים ובאחרונים, וגם כאן השכל התפתח אצלו בצורה מהירה ומדהימה כתוצאה מההתמדה.

הוא גם למד הרבה 'משנה ברורה'. הוא תמיד אמר שבלימוד לומדים הרבה מסכתות ישיבתיות, אבל למעשה, קמים בבוקר צריך לדעת מה לעשות, איך לומר 'מודה אני' וליטול ידיים, וזאת למד בלי סוף. הוא היה משלים לו ידיעות בכל כרכי ה'משנה ברורה', לא רק בשעות הרשמיות שלמדנו הלכה יחד אלא גם בזמן מועט שהיה אחרי התפילה או שגמר את הגמרא לפני מנחה ועד שהחזן היה עולה ומתחיל 'אשרי' למד עוד סעיף ועוד סעיף. וכך הוא חתר והגיע להישגים עצומים, מבחינת הידע, וגם מבחינת הזיכרון. כמובן שהדבר היה אצלו גם הלכה למעשה. לדוגמא, הוא למד פעם את הדיון (דין לא כל כך ידוע), שמעיקרא דינא צריך לבוא לבית המדרש מביתו עטור כבר בתפילין. ויום אחד הוא באמת עשה כך, והניח בפנימיה את התפילין,

למחרת כבר לא עשה זאת, ולמה? כאן הסביר לי שאף שהדין כך, הוא אינו מוכן לקיים את הדין הזה רק בגלל חשש יוהרה, שמא יראה אותו מישהו יורד מהדירה בשעת התחלת התפילה, ויחשוב שזו מיין גאווה. לכן, אמר, הוא מוכן לעבור על הדין הזה רק שלא יעבור ח"ו על עניין של יוהרה.

משולם עם דני מילר יבלח"א בשעת לימוד

אירע פעם ששמרנו יחד, והיינו לא רחוק מהשעה, ליד בניין 10 בערך. פתאום התחילו לרדת גשמים, ולא ידענו בהתחלה להיכן לרוץ והיה גם קר נוסף לכל. באותו מקום חנו אוטובוסים של פועלים ערביים, ומתוך אינסטינקט פתחנו את הדלת ונכנסנו פנימה והתחממנו. אחרי שניה פתח את הדלת, ירד למטה ואמר לי, 'בוא אתי'. אז הוא אמר לי, שמעשה גזול הוא מה שאנחנו עושים וצריך לבקש סליחה מהנהג על שנכנסנו ללא רשות, ושהוא לא חשב על כך

בהתחלה. הוא העדיף לעמוד בחוץ ליד האוטובוס במשך חצי שעה, ולא להיכנס אפילו דקה אחת לאוטובוס בלא רשות.

יוסי : מה שהוא היה לפני שהוא הגיע לשיבה, אין להשוות עם מה שהוא השיג כאן בכוחות עצמו, במה שעבד על עצמו. אפשר לראות דוגמא של אדם שאמנם אף פעם לא היה פרחח, אבל מה שהוא היה כשהוא הגיע לשיבה ומה קרה לו תוך פחות משנתיים, כשמתוך זה מצטמצם הזמן לנטו קצר מאוד. ממש אדם שנולד מחדש והשתנה לבלי הכר רק מתוך כך שהוא עבד על עצמו יומם ולילה ללא הפסק.

דני מ' : יש עוד עניין, שגם בו הוא לא היה מן הפעילים והמדברים, ולכאורה נתפשטה הטענה כאילו אינו מגלה בזה עניין ביותר — היה זה הנושא של 'ארץ ישראל'. גם כאן הוא היה מהשקטים, אבל אצלנו בדירה דיבר על כך מספיק. אני זוכר שהוא אמר דבר אחד, שלעולם לא יעזוב בשלב ראשוני של לימודים את חברון, וגם אחר כך אם כבר יעזוב, הוא יהיה מוכן, אפילו אם זה יהיה קשה מבחינת הלימודים, ללכת לשכם וללמד. הוא טען תמיד שצריך קודם לבסס את הישיבה ורק אחר כך להמשיך הלאה, אבל צו השעה זה 'ארץ ישראל'. הוא אמר אז דבר כזה, איך הוא יוכל להסתכל בפני הילדים או הנכדים שלו בעוד 50 שנה, כשישאלו אותו מה הוא עשה בתקופה של ביאת המשיח, ולספר שהוא ישב בירושלים, ודווקא כאן בחברון שזה בדיוק המקום וזהו בדיוק הזמן שבהם אפשר לעשות (זאת גם היתה אחת הסיבות שהוא הגיע לשיבה בחברון, למרות שלפני כן היה רשום ב'מרכז הרב'), הוא לא עשה. הוא אמנם לא כל כך ידע אם כן 'הסדר' או לא 'הסדר', מה שמשך אותו זה לא היה העניין של 'הסדר', אלא העניין של החלוציות, בהקמת הישיבה והישוב בחברון, תוך כדי שמירה על מצות ישוב ארץ ישראל.

יוסי : זכור לי הוויכוח בישיבה בעניין המדים. משולם הטיף בפומבי לא לנסוע במדים. למרות שהוא היה מאלה שהיו צריכים להגיע רחוק למדי, עד פרדס-חנה, אף פעם לא נסע במדים, תמיד נסע בבגדים אזרחיים. הוא טען שזו צביעות וזו אחיזת עינים של הנהגים הלוקחים אותו, ולכן הוא הקפיד על כך מאוד. הוא היה אומר שהוא שלתני"ק והיה מראה את הדיסקית שלו כדי להוכיח שיש לו קשר לצבא. אבל עם מדים אף פעם לא הסכים לנסוע למרות שזה היה עולה לו בשעות של נסיעה.

צריך להזכיר עוד משהו : תמיד שאף למצוא את הנקודה הישרה, את הקו

הישר שעל פיו הוא צריך לנהוג. הוא לא היה מוכן לשקר ואפילו במשהו כדי ליפות את הדברים.

בשבת אחת בטירונות הוא ברח הביתה, ובמקרה הדבר התגלה כי בדיוק הוריו באו לבקר אותו במחנה והוא לא היה. התחילו לחפש אותו והתברר שהוא איננו. כשהזר היו כמה חבר'ה שהציעו לו לספר שהוא היה בפלוגה א' או בפלוגה ח', וזו היתה התלבטות די קשה (כולנו יודעים איך מרגישים בטירונות וכמה פוחדים מהמפקדים). בטופו של דבר למרות הכל, סיפר למ"כ שהוא הלך הביתה ודווקא בזכות זה לא קיבל שום עונש, למרות שהיה יכול לספר סיפור כלשהו ולהשתחרר מזה.

ד נ י מ' : אני זוכר, לפני תשעה באב שקדם למלחמה, הוא דאג פעם לרדת העירה ולקנות תמונה גדולה של ירושלים. הוא עבד עליה וסידר לה מטגרת ביום ששי אחד אחה"צ, או לפעמים בשעות הקטנות של מנוחת צהרים. הוא אמר שהוא חייב להפתיע את אמו בתמונה יפה, אחרי שהוריו לא ראו אותו זמן כה רב כדי שייחננו. זו היתה הדילמה שהוא תמיד היה בה. מצד אחד הוא צריך להימצא יותר בבית בגלל ההורים שלו, מצד שני העניין של לימוד תורה, הוא הרגיש שכל נסיעה זה ביטול. אחרי המלחמה סיפרה לי אמו שהוא הגיע הביתה בתשעה באב ולא אמר מלה על העניין. אחרי הצום אמר, 'עכשו כבר נגמר הצום, אפשר לשמח אותך', והוציא מהקיטבג שלו את התמונה ונתן לה.

א י ל ן ת ו ר : רציתי רק לספר סיפור אחד. זכור לי שמשולם ביקש ממני תקופה ממושכת, שנברר ביחד את מה שכתוב ב'כגוונא' שבקבלת שבת. כמה שהסברתי לו שזה שייך ל'פנימיות' ואני איני רגיל לפנימיות ואיני מבין, הוא התעקש ובא אלי הביתה כמה פעמים. עד שפעם פשוט לקחנו את ה'ז'הר' עם פירוש הסולם וקראנו את הפירוש המילולי של התרגום יש שם גם דברים פשוטים שאנחנו רגילים להם, על כל פנים הוא רוח נחת, נהנה מאוד. הסיפור הזה מראה את תשוקתו להבנת דברים שבקדושה, ומכאן מוארת דמותו. בעצם מעלתו לא היתה 'מוגדרת', קשה לי לומר עליו דברים מוגדרים בגלל מעלתו. כל פעם שאני אומר 'כגוונא' אני נזכר בו. השקיקה הזו להבין את 'כגוונא', אני חושב שהיא משמעותית מאד וזה מה שאני אומר, שמעלות פרטיות קשה לי להגדיר.

י ו ס י : בקשר לעזרה שלו לזולת. היה בישיבה בחור חדש שלא נקלט בחברה.

יום ששי אחד רצינו לצאת לטיול, משולם אמר שהוא חייב ללכת לקרוא לבחור הזה, ובאמת הוא קרא לו וממש חייב אתו לצאת אתנו לטיול, אף אחד לא חשב על עניין זה. הוא היה חייב ששם לב לכך.

דני מ': הוא החליט לחקור ולברר את המושג 'קידוש לבנה', לא רק את פשט המלים, על פי הגמרות המובאות שם באותה תפילה, אלא לשם מה אנחנו מקדשים את הלבנה, ומה הלבנה מביעה, ומהו קידוש החודש? וכרגיל כמו ביתר הדברים שהוא ברר וכתב, גם כאן היה ברור מקיף. למרות שהוא עבד על כך זמן רב, לא ישב ועבד על הנושא אף פעם בצורה אינטנסיבית. זו דוגמא קלאסית למה שדובר קודם בעניין ניצול הדקות. ועוד דוגמא. למדנו פעם דברי מהר"ל בעניין קבלת התורה על פי הגמרא שישראל הם העוזין שבאומות, ולכן התורה ניתנה לישראל. וגם כאן אני זוכר, עיינו ברש"י האומר שתורה מתשת כוחו של אדם, וצריך עזות בשביל ללמד אותה. אבל הוא אמר שצריך לברר מה זה, יש צורך לברר מהי עזות, ומהי תורה ומתוך זה להבין את הדברים. זו היתה דרכו בליבון נושאים לרדת עד הסוף עד העומק. רק חבל שבגלל הצורה החפוזת שהוא עשה זאת לא הצליח לסכם הרבה על הנייר. ומתוך קישור הדברים בין שיטות שונות היו יוצאות הבחנות מעניינות מאוד.

א ה ר ו ן : מהאזכרה שהיתה בפרדס חנה שאירגן הרב יניב, אני זוכר את דברי הרב ולדמן על משולם. כמה שחייתי אתו ביחד — ואני אישית גם הייתי אתו בחדר — יצאתי משם בהרגשה שלא הכרתי אותו. אחר כך שמעתי זאת מעוד כמה חבריה שהיו שם. אולי הרב הכיר אותו יותר משיחות אישיות, ובכלל מיחס שבין רב לתלמיד. אמו אמרה אז, שבשעה שהרב ולדמן דיבר, היא ראתה לנגד עיניה את משולם יושב ומסכם את דבריו.

ה ר ב א ל י ע ז ר ו ל ד מ ן : קשה להגדיר. שלמות קשה להגדיר. כשם שקשה להגדיר את הקב"ה בגלל השלמות שבו. ובכל זאת צריך להגדיר, ולדעת שתופסים רק מספר נקודות בצורה חלקית — דברים מתנוצצים. כשמו כן היה — היה משולם. ומידות שעדיין לא היו בו אז בפועל היו בכוח. אני רק יכול להיזכר עכשיו בדברים שלמדנו יחד, שאולי הם ישמשו כהגדרה מצויינת. הוא היה טבעי מאוד, והפשטות בלטה בו בכל מה שעשה. כל המעלות המיוחדות שלו התגלו כלאחר יד. הדברים אמנם לא בלטו והיה קשה לראות את זה. ומצד אחר אי אפשר היה לא לשים לב לכך. הוא בלט כל כך נגד העיניים, בצורה יחסית לעומת אחרים. כל דבר נעשה אצלו בצורה הנעלה

ביותר, ומצד אחר בצורה הפשוטה ביותר. המיוחד שבו היה שהוא חש היטב את החובה המוטלת עליו. הכל נתפס אצלו בלשון חובה או תובנות, והוא מילא אותן, לא היה שום דבר מיוחד בזה. כשאדם מרגיש שהוא ממלא את חובתו המוטלת עליו, אין הוא מרגיש שהוא עושה משהו מיוחד — והוא עשה את המוטל עליו. הוא עשה את מה שצריך היה לעשות, יהודי בן תורה, בן נאמן לעם ישראל, ומצד אחר (זאת למדנו בבית מדרשנו, וזה דבר מיוחד במינו) — אין לאדם תענוג גדול יותר מאשר קיום החובה.

בעת הכנסת ספר תורה לשיבה. משולם שני משמאל.

הרמח"ל בתחילת 'מסילת ישרים' כותב, שיסוד החסידות שידע האדם מה חובתו בעולמו, ומצד אחר מהי החובה — שידע האדם שלא נברא אלא להתענג על ה'. אצלנו החובה היא להתענג, והתענוג הגדול ביותר הוא קיום החובה. וכך הוא היה. בדרך כלל אין אדם נהנה כל כך מקיום חובות. אצלו זה היה תענוג גדול וכשם שלא בלט אצלו שהוא מקיים חובה, כיוון שעשה זאת בצורה הנעלה ביותר, כך לא בלט אצלו תענוג מיוחד, כי גם זה היה טבעי אצלו. לא הורגשה אצלו השמחה כלפי חוץ בכלל, לא היו לו גילויים חיצוניים, היה תמיד רציני, וכך היה בכל עיסוקיו. אבל היה מורגש היטב למי ששם לב והקשיב למה שנעשה אצלו בפנים — הוא תמיד היה שרוי במצב של תענוג. תמיד היה מרוצה (יותר מכך, אני משתמש במלה מרוצה למרות שהוא היה

יותר מאשר מרוצה), אך זה לא הורגש כלפי חוץ. היה מאושר בעולמו, היה מאושר לקיים את החובה, לימוד עד אמצע הלילה לא היה דבר מיוחד אצלו — כך היה צריך לעשות.

הזכרת לי היטב, אהרון, את מה שאמו תבדלי'א אמרה, זה היה כתוצאה מכך שהוא תמיד כתב את כל מה שהוא שמע. הוא כתב בצורה מדוייקת מאוד, אם רצייתי לדעת מה אמרתי, בקשתי זאת ממנו. בפורים הוא כתב הכל, וזה נמצא אצלי. אני מצטער שלא לקחתי ממנו יותר.

פגישה אחרונה שלי אתו — ושל אחרים, אולי חלק מכם — המלים האחרונות, המעמד האחרון, זה היה על הכביש מחוץ לבית המדרש בסוף מנחה, כשבאו לקרוא לאלה שהיו צריכים לנסוע לבית דרס. היו שם מועטים, ששה או שבעה כולם יבדלו לחיים, עלו למעלה להביא את הציוד שלהם ואחר כך המתינו למטה. היו ששאלו מה לקחת, מה מותר לקחת ומה אסור. הוא במיוחד שאל אם להתפלל מנחה. אמרתי לו שאפשר להתפלל בחוץ, כל זמן שהרכב עדין לא זו, כדי שלא יהיה צורך להתעכב לחפש אותו, והוא עמד להתפלל מנחה.

ועוד דבר — אצלו לא היו שאלות. היה תלמיד שמה שאמרו לו עשה, ובפשטות. הוא שאל הרבה פעמים מה לעשות, וגם ביחס ללימוד (כשהתחלנו ללמוד 'מוסר אביר' זה התחיל אתו), היה מתייעץ על דברים שונים, גם היה מציע הצעות לגבי הנהגות בשיבה. לא היו ברורי עניינים אתו, שאל, נאמרו דברים וזווא קיבל מה שנאמר. כך עשה לגבי דברים חשובים יותר וחשובים פחות, אם בשאלות מה ללמוד ומה לא ללמוד, ואם בענייני קיבוצניקים שהיה צריך לעזור להם. כשניגשתי אליו לבקש טפל בקיבוצניקים — עשה, לא היסס, לא בירר. אני משער שתמיד היה כך, מצעירותו.

זאת הנקודה של מילוי החובה, תמיד — להיות מאושר, אושר פנימי ושביעות רצון במילוי החובה המוטלת.

דני מ' : התפרסם פעם במעריב במדור הקיים גם היום 'דע את יהדותך', מאמר על הנושא 'עם סגולה'. והשתמע ממה שכתוב שם שאין לישראל סגולה פנימית, אלא כששומרים תורה ומצוות, וכשאינם מקיימים כביכול אינם ישראל. הוא ראה זאת והחליט לכתוב להם. הוא למד את הנושא וכתב להם מכתב על כך. אני נזכר שהוא דיבר על כך עם הרב ולדמן ועם עוד רמיים בשיבה, ולמרות שזה היה נושא שהיה ברור לו, בכל זאת על דעת עצמו לא היה מוכן לעשות זאת. ואם נעיין במכתב נוכל לראות דבר מאוד מאפיין. לרוב כשאדם

רואה דברים לא נכונים לדעתו הוא מגיב עליהם, ומנסה להוסיף נופך משלו לדברים. אבל במקרה הזה המכתב היה מאוד פשוט. ומי שיראה אותו יחשוב שמשולם העתיק, אבל הוא עבד עליו ביסודיות. וכך מתוך ענווה אופיינית לא כתב שהוא ראה כתוב כך ועל פי זה הוא מבין כך, אלא הוא ציין את הספרים ואת העמוד ואת השורה שבהם כתוב כך וכך. וזהו, ואיך זיל גמור. הם לא פרסמו את זה, (זה פורסם בעלון של הישיבה לפני שנה) הוא גם לא היה מעוניין שהם יפרסמו את זה בעתון, רק שיראו ויחליטו בעצמם, ויסיקו את המסקנות הנכונות.

א ה ר ו ן : ההבדל בינו לבין אחרים היה בגישה שלו לדבר. כשאנחנו למשל היינו באים אל הרב בבעיה, היינו מתקיפים ושואלים 'למה זה ככה' וכיוצא בזה. הוא לא היה ניגש באווירה של טענה.

ד נ י מ' : אחד מהדברים הלא ידועים בכלל בחייו היתה השמחה הפנימית, שהרב ולדמן הזכיר קודם. כלפי חוץ היה נראה בחור רציני שקול ומדוד, שלא היה לו שום דבר חוץ מהתורה ועזרת הכלל. ולמעשה מהבחינה הפנימית היה שמח כל הזמן. זכור לי שאחרי המלחמה למדתי במסכת ברכות על אותו אחד ששמח, ואמרו לו שאסור לשמוח, אז הוא ענה להם — 'אנא תפילין קא מנחנא'. אני זוכר שבאותו רגע יכולתי לראות את משולם. השמחה שלו לא היתה סתם שמחה חיצונית אלא שמחה שנבעה מתוך 'אנא תפילין קא מנחנא'. שמחה טהורה, טוב לו בחיים וטוב לו לעבוד את הקב"ה. ומצד אחר לא היה מראה אותה כלפי חוץ. אבל בחדר היה משמח עם הבדיחות וטוב הלב הגדול שלו לפתור בעיות שהתעוררו.

ה ר ב ו ל ד מ ן : אינני יודע אם דיברו פה על תקופת האימון המתקדם, בשריון. על דמותו בכל רגע בצבא, גם זאת שמעתי ממפקדים. אני זוכר שפעם באתי לצבא והיה אז בוחן צוות (הוא היה תותחן) — הוא לא נתן לי לבוא ולהתקרב אליו אלא יצא בריצה לקראתי. אחרי זמן נאמר לו על ידי המפקד שצריך לחזור — הוא עזב אותי והלך, והלך לתפקידו, למלא את חובתו. הובה של קדושה. אחר כך עמדתי שם ורציתי לראות איך הוא יורה...

ד נ י מ' : מה שהוא כתב לי לישיבה בעניין זה, שהוא מרוצה שהרב בא לבקר וראה שהחבריה מהישיבה ממצים את הצבא בצורה מקסימלית, ועומדים במבחנים בהצלחה.

י ו ס י : כאשר אדם נמצא אתנו, קשה להרגיש עד כמה הוא מוסיף, ורואים

זאת דווקא כשהוא איננו. אני חושב שאחד הרגעים שאפיינו את ההרגשה הזאת — בכל אופן כך אני הרגשתי — זה היה ברגע שנודע לי שמשולם נהרג. האמת היא שכשהגענו לבית דרס נדמה היה לי שראיתי אותו. דני ואני הלכנו לחפש שם חברים מוכרים, ואותו לא מצאנו. אחר כך הגענו לגדוד שלו וראיתי אותו במשך שניה אחת — שבריר של שניה. במלחמה הזדמן לי לפגוש חברה מגדודים אחרים, ותמיד התעניינתי מה עם שאר החברה. אבל על משולם לא הייתי מסוגל לשאול, כי פחדתי. ברגע שהיה עולה בדעתי לשאול הייתי מתחיל לרעוד. בכל המלחמה — למרות שהיו חניונים חטיבתים — לא העזתי ללכת לשאול. שאלתי על כל האחרים, חברים שלא הכרתי כל כך, איפה הם, מה הם עושים, ומה קרה להם. כל הזמן ניקר לי בראש שאני חייב לשאול מה אתו, כי לא שמעתי עליו דבר מתחילת המלחמה. פגשתי את משה עוזרי ואחרים, אבל הם סיפרו רק על אחרים, ולא על משולם.

עברו כמה ימים אחרי המלחמה. הרגשתי שאני חייב ללכת לחפש אותו. בדיוק באותו זמן נסע הבטי"ר של הגדוד לגדוד 113 (הגדוד של משולם), נסעתי אתו ובאמצע הדרך התחרטתי שנסעתי, כי חששתי מאוד. כשהגעתי לשם הגיע השליש עם רשימות של נעדרים. מתוך כל הגדוד היו נעדרים רבים, אבל היו שם חמישה רשומים כהרוגים. בתוכם היה משולם. היה אז שלישי חדש שלא הכיר את הגדוד, הוא חשב כנראה שאני משוגע במשך רבע שעה שאלתי אותו 'אתה בטוח?' הוא ענה לי 'כן', 'אתה בטוח?' הוא ענה לי, 'כן', לא נתתי לו מנוחה. החברה שם רצו לשאול שאלות אחרות ואני בשלי 'אתה בטוח' — 'כן'. 'אתה בטוח' — 'כן'. לא הייתי מסוגל בכלל לקלוט שזה באמת קרה, למרות שמשום מה המחשבה הזאת ניקרה בראשי גם קודם לכן. לפני המלחמה אדם מכין את עצמו, שומע סיפורים על מלחמה ומצבים קשים ושואל את עצמו איך הוא יחזיק מעמד, איך אפשר להחזיק מעמד. אני התפלאתי על עצמי, במשך המלחמה, לא הייתי אמנם אדיש ביותר, אבל הדברים שראיתי לא הצליחו לשבור אותי. כאב לי אמנם במצבים מסויימים, אבל לא נעשה בי משהו באופן יסודי מבחינה זו.

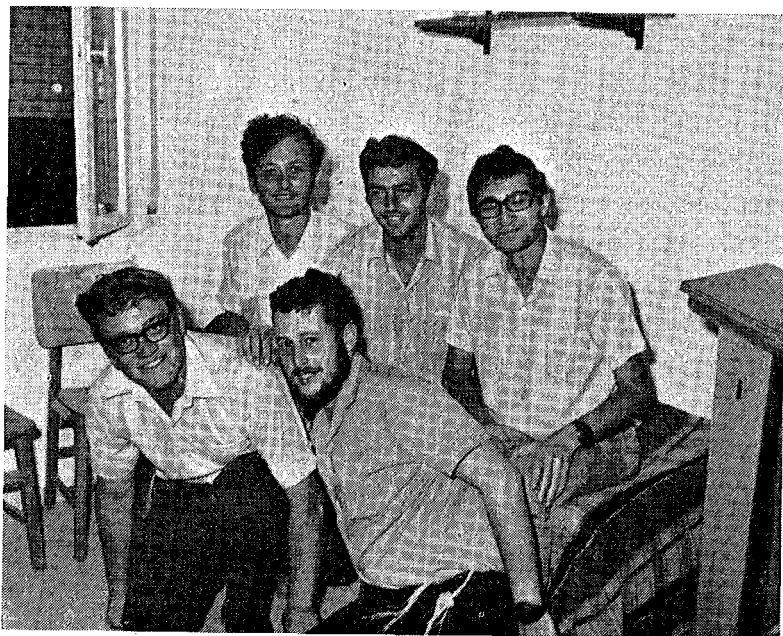
כשקלטתי את דבר הימצאותו של משולם ברשימתו של השליש — נשבר בי משהו בפנים.

דני מ' : אחרי שאיכשהו, במקום מסויים הצלחתי להרגיש בעצם מה קרה, הייתה חסרה לי ההתכתבות אתו — דבר שתמיד היה כשאחד משנינו היה בצבא. היה קשה תמיד כל הזמן לקלוט מבחינה מציאותית שהוא איננו אתנו. אני זוכר שנפגשתי עם יוסי אחרי המלחמה, ישבנו והעלינו חוויות

מהישיבה. והיה שם מישהו נוסף ששמע אותנו, ואמר אחר כך שהוא הזדעזע מהאופן בו דיברנו. היתה לו הרגשה — ואולי אמיתית — שאנו מדברים על חבר שחי אתנו ונמצא אתנו, כביכול לא התייחסנו כלל לעובדה שהוא נהרג. זה לא היה חוסר התייחסות חלילה, היה מצב שבאמת לקח זמן לקלוט את חסרונו. וגם כשספרנו חוויות, היה ברור מאליו שהוא חי אתנו ועובד אתנו ומתווה לנו את הדרך, ואמנם בסופו של דבר כשעיכלנו שאין הוא חי, נשארה ההרגשה שהוא נמצא אתנו.

זכור לי שפעם בבית המדרש היה לי ויכוח — זמן לא רב אחרי המלחמה — עם מישהו מהישיבה בסוגיא בגמרא ותוך כדי התנצחות אמרתי לו בקול: 'טוב, אתה לא מאמין לך תשאל את משולם'. אחר כך זכורני שהסתובבתי שמאלה אינסטינקטיבית לעבר מקומו של משולם, והבנתי בעצם מה קורה. חסרונו של משולם היה גם מצד זה של פתרון בעיות בלימוד בצורה הנכונה ובזמן הנכון.

יוסי: מפריע לי קצת, שכל פעם מדברים אותם אנשים, אולי כדאי שעוד אנשים ידברו.

חברי הידירה בתצלום משפחתי. משולם ראשון מימין למעלה.

דני מ' : כולם הכירו אותו כאדם גדול, אך כשמגיעים לספר עליו ולנסות להגדיר אותו — זה קשה למי שלא הכיר אותו מקרוב.

שלום אהרונסון : אמנם לא הכרתיו מקרוב, אך בשבועיים הראשונים שלו בישיבה, בזמן שסעד על שולחני (כידוע בתחילת השנה הראשונה המטבח של הישיבה עוד לא היה מסודר), יכולתי להכירו. הכרתיו כבחור עדין, אני זוכר ששוחחתי אתו הרבה על הטירונות. שאלתי, כי רציתי לדעת על החיים בטירונות. הוא לא אהב לדבר על כך הרבה, הוא הרגיש שזה נגמר והוא מצא את מקומו בישיבה. אך בכל זאת, הדברים ששמעתי נאמרו בעדינות, בדייקנות ובנקיזת הלשון.

הרב יועזר : זכור לי שלמדתי אתו פעם בלילה, והוא אמר שצריך להוסיף ללמוד, היתה לי הרגשה כאילו הוא איננו מרוצה מהישיבה. בודאי היה הדמות המרכזית בישיבה וללא ספק היה מרוצה. אבל דווקא מתוך שהוא מצא כאן את מקומו והיה מרוצה, ניסה תמיד לחפש איך הישיבה צריכה להיראות בצורה אידיאלית, ואיך הוא צריך להשתלב בתוכה.

כשנודע לנו על דבר המלחמה היינו באמצע התפילה, ומקומו היה לידי. פתאום הוריד את הטלית... לחץ את ידי ואמר, 'טוב צריך ללכת', הבנתי שהצבא קורא לכמה אנשים, אמרתי לו שלום רופף, לא נפרדתי ממנו ממש... עד היום אני מצטער על כך. יהודי יוצא למלחמה, צריך לברך אותו, לומר לו כמה מילות ערוד. חשבתי שזה איזה תרגיל או אולי מתיחות, כוננות, לא קלטתי שמדובר במלחמה ממש.

אחרי שהוא התרחק ממני ויצא החוצה, ראיתי את המכונית הצבאית, וראיתי שכולם יוצאים. תפסתי מה קורה. חשבתי אולי לצאת החוצה ולומר לו כמה מלים, אולם מצד אחר חשבתי אם כולם יצאו החוצה איך תיראה התפילה. לאחר זמן ליוותה אותי הרגשה לא נעימה — יהודי יוצא למלחמה (ובסופו של דבר אינו חוזר), ולא אמרתי לו את השלום האמיתי.

דני מ' : היתה לנו תכנית לצאת לטיול בגולן בחול המועד סוכות וקבענו שאני אתקשר אליו. אני זוכר כשהוא הלך זרקתי לו שלום ואמרתי לו שלא ישכח להתקשר במוצאי יום כיפור. אחר כך הבנתי שהמצב יהיה קצת שונה.

יוסי : היה לו מנהג קבוע בחדר ללמוד משהו לפני שהיה נרדם, בין בלילה ובין בהפסקת צהרים. הוא היה מסכם אגרות של הרב, וכל יום היה קורא אגרת אחת, וכך היה נרדם.

הרב ולדמן: בפטירת הרב קוק זצ"ל, אמר הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל, שצריך לדעת, שנשבר חוט השדרה של עם ישראל. דברים אלו יהיו אולי ביטוי הולם לגבינו בפטירתו של משולם הי"ד. בהסתלקותו נשבר חוט השדרה של הישיבה, האדם שריכז, שתיאם, שהחזיק את כל הכוחות, היה הוא, אין ביטוי מתאים יותר להגדרה אלא 'חוט השדרה של הישיבה'.

אחד מן המכתבים ששלח משולם הי"ד למשה אבן חיים יבלח"א בן קבוץ סער, שאתו היה בקשרים מאז שבא האחרון לתקופת לימוד בישיבה באלול תשל"ב.

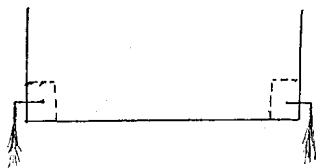
בס"ד

אור לי"ח מנחם אב תשל"ג

למשה שלום רב!

מה נשמע אצלך, אצלי ב"ה הכל בסדר, נמצאים בתופשה. אני התחלתי לעבוד כבר ביום שישי האחרון בחברת "מקורות" בה אני עובד בכל פעם שיש לי הזדמנות. האנשים שם מאד חביבים והיו מוכנים בלי שום בעיות גם להסכים לכך שלא אעסוק בשום עבודות גינון בגלל שנת השמיטה. מנהל העבודה במקום שהוא "ידיד" שלי קרא לי באמצע העבודה וביקש הסבר מפורט על מה שקורה בשנת-השמיטה. שמחתי להסביר לו, גם בעבר היו לי הזדמנויות לשוחח איתו על כל מיני בעיות. בשנה שעברה בבין הזמנים היה הרעש עם בעית הממזרים.

העבודה אינה קשה במיוחד, אני אמנם עובד די הרבה בשמש אולם זה לא מפריע לי לחטוף קצת "שיוזף" בפנים ובידיים. אנו צובעים מגופים של "המוביל-הארצי". אני לומד בכל יום אחרי העבודה משנה ברורה ובין מנחה למעריב לפעמים לומד מסכת מכות שהיא תילמד אי"ה בזמן הבא או מצטרף לדיון בקשר למסכת ב"מ שמתנהל לפעמים בין רמי"ם במדרשיה שבאים לבית הכנסת. אני רוצה להסב את תשומת לבך להלכה מסוימת שנתקלתי בה. בשו"ע או"ח סימן י"א סעיף ט"ו י"א שיש לתלות את הציציות לאורך הטלית כלומר שלא תהיינה נופלות כלפי מטה אלא תלויות על הקרן כך :

ואסור שהציציות תהיינה תלויות באלכסון על כנף הבגד משום שזהו מנהג הקראים, עיי"ש במשנה ברורה.

ומשהו מאגרות ראייה אגרת מ"ה "עם ישראל הוא מיוחד מכל העמים בזה שאין עוד אומה בעולם שמידותיו של הקב"ה הם יסוד חייה הלאומיים".

אני האשם בניתוק הקשר הזמני משום ששכחתי למסור לך את כתובתי.
אני כנראה אבוא אליך לשבת רק בחודש אלול. אמי מתעקשת שאשאר בבית
לשבת. אני מקווה שתבוא לחודש אלול לישיבה, חברות מסודרות לך פחות
או יותר. דני מילר בבוקר, יתכן שתלמד איתי אחרי הצהריים. ובערב עם
דני מילר ואיתי.

תכתוב!

להתראות

משולם.

נ.ב. הרב ולדמן הגיע היום לארץ. לא הצלחתי להתקשר לחברון לברר מתי
הוא מגיע ללוד כדי לקבל את פניו, חבל!

הששי בסיון שנת 2448

תרגום ו' ואדיאלים אלו נודעו חמו ב' משרפות אושוויץ ובמחנה סיביר.

גוינתם של אדיאלים אלו חיבת ל' עורד ולחצי סימן שאלה גדול: מדוע צנחתי ארץ המוות דווקא במדינת אלה? מדוע ברומניה ערש התרחבות ההשכלה של תעת החרושה? מדוע בחברת הקופר? נישאת שבנותי על האידיאלים הנעלים של שונו וקופתה?

לנו כירות המשובה. כי אין ללא ידית בניו משיש לעצרת הנעלה של 'האב' 'לרע' כמור' (שונו); אחרת 'שנות' 'אני ה' — אה אין בניו עומק לכתה ב' אה ה' יחסי אנוש וחברה אינם יכולים להבנות ממיליוני נבוכות, מנקטת חוקים ומגדודי משטרה. אלה יזמו רק על בסיס של כשטר עצמי של האדם העמל.

האדם העמל כל חייו על תקן עצמי, אהבת ה' ועל אהבת הרע, המהווים יחידו פיון שנת 2448 לבריאת העולם.

למור: בחיוב ובכבד, בעבור ובמשתחה, בחריז חדרים ובמפתחי לבו.

*

שני לוחות הברית, שעליהם כתובים שירת הבריות, היו מנותקים בחובתם ל' אשר, הלוח האחד מוקדש למצוות שבין אדם למקום, והלוח השני למצוות שבין אדם לחברו.

לוחה זו הנה למראית עין בלבד, כי למעשה אחד הוא החוכן של המצוות ועשוי משפת אחת.

המשמעות העמוקה של הנו, לא תרצה ובה למשנה חוק, כאשר מאמין האדם כי, אבני ה' אלו קודר', הנו, לא תנאף' מחייב ומשמעותי יותר, לאדם המצית ל' הוראה, לא היה לא אלוקים אחרים על מני'. והמחול, את הנו, לא תנוגכי חסר הוא את המחסום המוקד, לא תשא את שם ה' לשוא'.

*

חופשה זו חזרת בספוק הידוע שבספר 'דברא' מרשה, קדושים': ואהבת לרעך כמוך — אני ה'.

כי מקשה אתה ששיה אהבת הרע ואה' בת ה', אין קיום לאהבת הרע אם אין היא יונקת מאהבת ה', ואין מקום לאהבת ה' למי שאין בלבו אהבת הרע.

דומה שאין דור כדורנו, שהיה עירדאית לטשית הרגל המוסרית של החברה, ה' מדינות והתחביות הנאותות ביניהן אשר על נלגט נהרותו האידיאליים הנעלים ב' יורה: עקרונות החופש, הליברליזם, ה' קריטה, אהות האדם ושליטת החברה.

כח חומר לבית יעקב ותינו לבני ישראל... ונתה אם שפע ושמענו בקולו ושמרתם את ברותי וזה ייתכן לי סולח מלך המעטים, כי ייתכן לי החרף, ואותו תהיו לי מלכת מתינו נזוי קודש אלה חדרים אשר תזכר אל בני ישראל.

זו היחה הקדמת שהקדים ה' למעמד נתן הורח'.

לא בעינינו ואמות שבת — נתכבדו ישראל ברעיהם ההיסטוריים שקימו לשטי' בסיון 2448 (לבריאת העולם).

לא בעינינו ובמחמאות של, עם מלכה' וכו', לעשות שצעת עמו. של. עם ישראל כיום — אינו קושר לעם עובד ולמלכתה פתח' זיכרון של אדם כדורנו אנה גורמת לו להיות — איש מלכה' זרישה חקירה מוצגת בספקים אלו.

זרישה המוצגת לעם ולפרט, המצווה עליהם לפעול בכל כוחם, כדי להתחזות למלכת מתינו וזכי קודש'.

אהת, בחיבתנו — אינו מסגל בחירה למוות יתר ולתחבאות על יתר הבר' אה' בחירה זו מניגדת את השלימות וה' הקדיד שהוטלו על העם היהודי.

לכל אדם מישראל הקפיד ביצירת ובי' השלמה ויעוד החריץ של העם, וכל פתח' זיכרון של אדם כדורנו אנה גורמת לו להיות — איש מלכה' זרישה חקירה מוצגת בספקים אלו.

חזרה ישראל כהונה בסיס לאורח החיים האידיאלי, שבו חזר בורא העולם כיבוד לאושרו, ולכן חזרה זו קיימת מדרגית את התנגדות האדם בכל פינות חייו ועו'

את הנהגות

דע, את יהדותך' זה מוקדש כולו לתח השבועות, ולכן מותרת.

הבנתו כן לקט מן התורה של אחד ממעלות החכמה ישראל, רעל ב' בן נחמן (ממק') אשר חי ועל ב' ספרד ובארצות ימיו עלה לארץ ישראל, עלה זו הייתה תמורה וסימן דרך בתחלות הארץ והעם.

מסגרת להצגת דעותיו בשלוב תול' דות חייו המעניינים, בחינו ברך לא מקובלת והדעה, דרך שראתה לנו נאותה, כדי לתפס על צביר הקוד' אים את הנשמה למקורות והבנתם.

ההיסטורית בתור הראשון אנו מציאות את זכרי המצוינים בספר כלשונן אלא משקפות את הטרנספורם החוכב מן המקורות, בכל אחד מן הקטעים מופיע גם מקור המובאה, והקורא מומז לראות את הדברים במקומם — עם נמצא הרוחה, באווייחר ר' עקב את השלשון, סימיון והמשיני עת המקוריים.

בס"ד

דע את יהדותך

יו"ל מדי שבועיים

ע"י האגודה להסברת ערכי היהדות

ירושלים ת.ד. 156

דע את יהדותך' הבא ויפיע בליון ערב שבת, כ"ב בסיון (22.6.73) של מעריב.

זא לשמור על קודשת הדפים ולא להשתמש בהם לצרכי אייזה וכר

עמוד זה מוגש כמדועה ע'

בס"ד — י"ט סיון תשל"ג

למערכת דע את יהדותך שלום,

יישר כוחכם על פועלכם בהנחלת ערכי יהדות דרך אמצעי התקשורת ההמוניים. המאמרים שנכתבו עד כה היו מלאים בתוכן נעלה ובהסברה פשוטה ואמיתית.

ברצוני להעיר לכם על משפט שכנראה עקב פליטת קולמוס מסלף את אחד מיסודות היהדות בדבר היותנו עם סגולה (המאמר נדפס בגליון ערב חג השבועות).

סגולת ישראל הינה אחד מעיקרי היהדות ואולי היה כדאי להבהיר את

הנושא הזה ולשרש טעות שנפוצה בהמון שכביכול עיקר סגולתנו היא בקיום מצוות ובלא זה אין אנו עם סגולה.

להלן מספר מקורות לסגולת ישראל ולקשר בין סגולת ישראל וקיום מצוות התורה:

דברים ז' פס' ו'—ח' "כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך, כך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים... לא מרובכם חשק בכם... כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם".

רמב"ן שם "טעם חשק שנקשר עמכם בקשר אמיץ שלא יפרד מכם לעולם... ויבחר בכם מכל העמים שתהיו לעם סגולה ונחלה לו כי הבחירה בכל מקום ברירה מן האחרים ואמר הטעם כי מאהבת ה' אתכם בחר בכם שראה אתכם ראויים להתאהב לפניו ונבחרים לאהבה יותר מכל העמים ולא הזכיר בזה טעם מן הבחירה... וחשק בכם בעבור אבותיכם שהגיע ענינם עד שנשבע להם כדי שלא יגרום החטא ותבטל הבטחתם...".

הרמב"ן אומר שהקב"ה בחר בעם ישראל בגלל שאהבם "ולא הזכיר בזה טעם מן הבחירה".

ר' יוסף אלבו בספר העיקרים מסביר את קשרי האהבה שבין הקב"ה לישראל ובפרט פסוקים אלו בפרק לו: "ולהורות שאהבת ה' יתברך אל ישראל יותר מכל אומה ולשון אינה כאהבת ההידמות ולא כאהבה הטבעית, אבל אהבה בחירית נמשכת אל רצון האוהב בלבד בלי שום טעם וכנה הכתוב אהבת השי"ת אל ישראל בשם חשק אמר 'חשק ה' בכם ויבחר בכם' כמו שאהבת האיש אשה מיוחדת מזולתה אעפ"י שהיא נאה הימנה יקרא חשק... כלומר אע"פ שהוא מוצא אחרת נאה ממנה וכן אהבת השי"ת את ישראל היא חשק בלא טעם. ולזה הוא שקרא הכתוב את האהבה הזאת סגולה כי עם קדוש אתה... כך בחר ה' להיות לו לעם סגולה... וגו'... ובאור זה כי כמו שהסגולה תמצא דבקה במין לא תפרד ממנו ואינה נמצאת בו לא מצד הכמות ולא מצד האיכות כן האהבה הזאת ענין דבק באומה לא מצד הכמות כי לא מרובכם' וגם לבאר שלא היתה מצד האיכות אמר במקום אחר 'לא בצדקתך וביושר לבבך וגו' כי עם קשה עורף אתה... והוא שהבטיח בשעת קבלת תורה בשכר קבלת תורה אמר: 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים'".

מבואר מכל דבריו שעם ישראל נבחר להיות לעם ה' בגלל רצונו של הקב"ה בלא שום קשר לכמות או לאיכות, "כל זמן שישראל קיימים הוא נקרא אלוקי ישראל, נעקר ישראל אלקי מי נקרא" (שוחר טוב תהלים פג).

שבת דף פה, א: "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר מחסיא,

מלמד שכפה עליהם הר כגיגית". המהר"ל בתפארת ישראל בפר' ל"ב מסביר שכפיה זאת היא כורח לעולם ואלמלא שישראל קבלו את התורה העולם היה חוזר למצב של תוהו, של ריקנות חסרת תוכן אלוקי: "ואם לא היינו רוצים לא היינו מקבלים את התורה ודבר זה לא היה מעלת התורה כי התורה כל העולם תלוי בה ואם לא היתה התורה היה העולם חוזר לתוהו ובוהו ולפיכך אין ראוי שתהיה קבלת התורה בבחירת ישראל רק שהיה הקב"ה מחייב ומכריח אותם לקבל התורה שאי אפשר זולת זה שלא יהוור העולם לתוהו ובוהו. ... כי איך תהיה התורה שהיא שלימות כל המציאות ע"י שכך בחרו ישראל לקבל התורה ואם כן שלמות העולם תולה בדבר אפשרי שהיה אפשר שיקבלו ואפשר שלא יקבלו לכך כפה עליהם הר כגיגית".

וכמובן שא"א להסביר את תוכן הפס' 'אם שמוע תשמעו' בתורת תנאי אלא כציון עובדה שסגולת ישראל תופיע בגלוי ע"י התורה וכמובן שגם בלא שמירת התורה סגולת ישראל הטבעית אינה נמחית. זו תהיה אמנם ירידה לעם ישראל אם לא יקיים את מצוות התורה אולם אין מצוות התורה אלא כעבודת הקרקע שעוזרת לכרם לגדול וכמובן שבלא הזן המעולה, העבודה לא תועיל לו (כוזרי מאמר ב' אות י"ב).

כוזרי מאמר א' אות צ"ה: "ודי לי בעדות שהעידה התורה כי אותם בחר האלוה לז' לעם ולאומה מכל העמים וכי הענין האלוקי חל בכל המונם ... ואלו לפניהם לא חל הענין האלוקי כי אם על יחידים שאליהם עברה סגולה זו מאדם הראשון. אדם הראשון זכה לסגולה זו כי מה פגם יש למצוא בשלימות יציר אשר יצא מתחת יד אמן גדל חכמה וכל יכול ... והנה אדם הראשון הוליד בנים אך מכולם לא היה ראוי לבוא במקומו כי אם הבל ומשהרגו קין ניתן לאדם שת. ושת דמה לאדם ולכן נעשה לסגולת האדם וגרעינו ואילו שאר הבנים לא היו כי אם קליפות. וסגולת שת היה אנוש בנו וכן נמשך הדבר עד נח ... וכך היה הדבר גם בדורות מנח עד אברהם. אמנם היה בהם מי שלא דבק בו הענין האלוקי כך למשל תרח. ... כך היה אברהם סגולת עבר ותלמידו ... וסגולת אברהם מבין בניו יצחק ולכן שלח אברהם את כל בניו האחרים מן הארץ המיוחדת היא ארץ כנען ואותה ייחד ליצחק. וסגולת יצחק יעקב ... אולם בני יעקב היו כולם סגולה כולם ייחד ראויים לענין האלוקי. מאותה שעה החל הענין האלוקי שוכן בקרב קבוץ. ... והאלוה השגיח על בני יעקב גם בהיותם במצרים ... דאג לגדלם עד אשר ידמו לאבותם אברהם יצחק ויעקב יוסף ואחיו והפרי הבשל בא במשה אהרן ומרים ... בעת ההיא נמצאו כל בני ישראל ראויים להראות האור האלוקי בתוכם ולהתגלות השגחת האלוה עליהם".

אות צ"ו, שם: "אכן זאת היא גדולה הנמשכת בכם מאדם הראשון שהיה גדל הנבראים אשר בארץ ולפי זה נתחייבה לכם העליונות למעלה מכל נמצא אשר בארץ...".

יהודי ברגע הוולדו נולד עם הסגולה הישראלית שנמשכת לו מאדם הראשון. ע"י אי קיום תורה ומצוות הוא יכול שלא לגלות את הסגולה שטמונה בנשמתו. הסגולה האלוקית שטמונה בו כזרע המצפה להשקיה (וכך מגדיר זאת ר' שלמה אבן גבירול "עזרו לענינים השמימים בנפשותיכם כמו לגידול הזרע החריש וההשקאה") היא שמקנה לו את העליונות הזו מעל כל עמי תבל.

הדברים האלו מפורשים יותר בקידושין דף לו, א: "בנים אתם לה' אלוקים, ר' יהוה אומר בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים. ר' מאיר אומר, בין כך ובין כך אתם קרויים בנים שנאמר בנים סכלים, ואומר בנים לא אמוץ במ, ואומר זרע מרעים בנים משחיתים, ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי, מאי ואומר וכי תימא סכלי הוא דמקרי בני, בנים לא אמוץ במ לא מיקרי בנים, ת"ל בנים לא אמוץ במ. וכי תימא בנים לא אמוץ במ הוא דמקרי בנים פלחי לעבודה זרה לא מקרי בנים, ת"ל זרע מרעים בנים משחיתים. וכי תימא בני מעלי לא מיקרי ת"ל והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי".

המהר"ל בנצח ישראל פי"א מבאר דעת ר' מאיר: "אבל השי"ת שהוא העילה ברא ישראל בלא חטא... ולכן נקראו ישראל בני מעלי... מכל מקום כיון שהם טובים מצד עצמם שכך נבראו מן השי"ת בשלמות בשביל זה נקראו בני מעלי. רק כי אחר כך נעשו רעים ואל דבר זה יש סלוק והסרה מן החטא כי ישוּבו מדרכם אולם כל זה רק בפרט כי החטא לפרטים בלבד אבל שיסור מן הכלל שם בנים דבר זה אי אפשר... ואם באולי יאמר שמצאנו שהדביקות הזוהי היא לו תוספת והסרון לפי המעשים וכך אפשר שתוסר הדביקות לגמרי ודאי דבר זה אפשר לומר אצל נח ואדם כאשר ישתנו הפרטים ישתנה הדביקות. אולם אצל האבות שהיתה אצלם דביקות כללית ולפיכך אע"ג שיתווסף ויגרע הדביקות לפי המקבלים מ"מ עצם הדביקות הכללי עומד.

ובזה יובן מדוע התורה לא מספרת לנו על צדקתו של אברהם שבגללה בחר ה' בו, בו בזמן שעל נח מספרת התורה איש צדיק תמים היה בדורותיו ובגלל זה הוא נבחר.

"אבל לפי הדברים שאמרנו לך התבאר כי אצל נח לא היה רק בחירה פרטית והכל הוא לפי מעשה הצדקות שלו, אבל באברהם לא היה בחירה פרטית רק באומה הישראלית אשר הם זרעו... כי הפרש יש בין ישראל

ואומר העולם כי השוי"ת בחר בישראל בעצם ולא לפי מעשיהם הטובים
ולפיכך כתוב והייתי לכם לאלוקים קודם, ואח"כ תהיו לי לעם כלומר מה
שהשוי"ת בחר בישראל ואף כי ישראל אינם מקבלים את אלוקותו.
אני מקוה שהדברים יבואו על תיקונם באחד מהגליונות הבאים והעוול
שנעשה עם סגולת ישראל ועם עליונותו של עם ישראל, יתוקן.

משולם שורץ, קרית ארבע — חברון

זְכוֹנוֹת צֶלַע

כְּשֶׁהִתְחַלַּתְ לְזַחֵל עַל אַרְבַּע
כָּבֵד אֶז הִתְעַקְשְׁתִּי וְדַרְשְׁתִּי
לְפָנֶיךָ אוּ מֵאַחֲרֶיךָ
אֲנִי תָמִיד אֶתְּךָ - צֶלַע.
זוֹכֵר? יַחַד הִלְכְנוּ לָנוּ וְגַם לְתִיכּוֹן
וְלִשְׂוֹא הִתְעַקְשְׁתָּ לְהַשְׁיִנִי
תָמִיד הִתְחַמְמַקְתִּי מִרְגְּלֶךָ הִעַקְשְׁתִּי
שֶׁנִּסְתַּחֵ לִשְׂוֹא לְהַדְבִּיקוֹי
יֹתֵר מִכָּל זוֹכֵר אֲנִי
כְּשֶׁשְׁנִינוּ הִתְנַסְנוּ
גַּם בְּלִילוֹת חֲשׂוֹכִים בְּשִׁמְרֶךָ
אֲנִי אֶתְךָ - תָּמִיד!
וּבְקֶרֶב כְּשֶׁכְּדוּרֵי הָאוֹיִיב הִדְבִּיקוֹךָ
נִפְלַת - וְהִתְלַכְדְנוּ לְרֵאשׁוֹנָה.

הִרְעִיּוֹן : הַנְּסִיוֹן הִעַקְשְׁנוּ, שְׂאִינוּ יָדוּעַ בְּהַכֵּרֵת הָאָדָם, טְמוֹן בַּתַּת-הַהִכְרָה. שְׂאִיפֵת
הָאָדָם לְדַרוֹךְ וּלְהַשְׁיֵג אֶת צֵלוֹ הִיא כְּשֶׂאִיפֵתוֹ לְהִיּוֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא בְּאִמַּת.
בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם אֵין הַדְּבָר נִיתֵן לְהַשְׁגָּה. אוֹלַם בְּקֶרֶב עַל יְדֵי קִידוּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם
הָאָדָם מִתְעַלֶּה לְמַעְלָה מִמָּה שֶׁהוּא בְּאִמַּת. זוֹ הִיא הַשְּׁגַת הַצֵּל.

הַשִּׁיר וְהִרְעִיּוֹן נִכְתְּבוּ ע"י מִשׁוֹלֵם בְּתַשְׁכַּח.

ימיו האחרונים של משולם שורץ הי"ד

פרוץ ומלוקט מסיפורי חבריו ואנשי גדודו, ייבדלו לחיים ארוכים, שאתם לחם במלחמה.

תוך כדי תפילת המנחה באותו יום קדוש, ואולי דווקא בזמן המוגדר על ידי חכמי האמת כ'רעווא דרעוין', נעצרה לפני הישיבה משאית שלקחה את בני המחזור הראשון לאי שם. במשאית שהיתה פתוחה, ורצוי היה לחבוש כובע פלדה, היו שני כובעי פלדה בלבד. ומובן, שכבחורים צעירים אף אחד לא שש לחבוש כובע פלדה על ראשו. אך משולם הי"ד, כהרגלו בקודש, מקפיד על קלה כבחמורה, ומדין 'ונשמרתם' חובש כובע פלדה על ראשו.

במוצאי יום הכיפורים נתפרדה החבורה, ומשולם לא שכח להזכיר לחבר'ה, "לא לשכוח לקדש את הלבנה". המצב לא היה ברור. חיילי החטיבה הגיעו מכל רחבי הארץ והעבודה התנהלה בקצב מהיר. משולם צוות לטנק המג"ד והיה בין אנשי עשרת הטנקים הראשונים שיצאו כבר במוצאי יום הכיפורים בשעה 10.30 בלילה לסיני, כשהצוותים על הטנקים. בשעות הבוקר הגיעו הטנקים לסביבות רומני והחלו לרדת מן המובילים. לא עבר זמן רב וכבר היה משולם בקלחת הקרב.

מתאר את המוצאות אותם באותו קרב מפקד הטנק גמליאל עוזרי

יבדל"א :

"בשעה שבע בבוקר הגענו לסביבות רומני ושם ירדנו מן המוביל והתחלנו בביצוע תיאום כוונות (הכנת התותח לפעולה) ... ולפתע שמעתי דיווח במכשירי הקשר אודות טנק פגוע ואנשי צוות פצועים. יצאנו מיד למקום התקרית המשוער כדי לעזור בקרב ובחילוץ הפצועים. תוך כדי תנועה נפגע הטנק שלנו מפצצת בזוקה שנורתה לעברו מכוחות הקומנדו המצרים שנחתו שם בלילה, כשמטרתם לעכב את כוחות המילואים של צה"ל שהיו עתידים להגיע כדי לעזור בבלימת הכוחות המצרים. הטנק המשיך בתנועה ושוב נפגע במנועו מפצצת בזוקה שניה. למרות הכל המשיך הטנק בתנועה ושוב נפגע, והפעם בצריחו. בנס לא חדרה הפצצה לטנק. הצוות

גילה את מקומם של אנשי הקומנדו, ופתח לעברם באש. משולם ירה שני פגזים, ופגע בחיילים מצרים רבים. המצרים החלו להסתער על הטנק וניסו לטפס עליו. אחד מאנשי הצוות נהרג, אך משולם לא איבד את עשתונותיו והמשיך לירות במקלע (המפקד ירה בנשקו האישי). אנשי הצוות נלחמו עד שאזלה תחמושתם ואז נחלצו לאחור ופינו את איש הצוות ההרוג.

כאן נפרדו דרכיהם של משולם ומפקדו. המפקד שנפצע בגרונו פונה לאחור, ומשולם עלה על טנק אחר, טנקו של מפקד פלוגה ל', אבי אוסטרוביץ הי"ד.

יש לציין, שמתחקירים ובדיקות שנערכו אחרי המלחמה התברר, שכוח הקומנדו המצרי כלל כמאה ועשרים חייל. הקרב היה קשה, אכזרי וממושך. אך שוב מתגלה לנו משולם הי"ד בכל גדולתו הרוחנית. גם בשעה קשה זו אין משולם שוכח לדקדק בקלה בכחמורה. את כובעו המוכתם בדם של איש הצוות שנהרג שומר משולם הי"ד לצרפו לקברו של אותו חייל לכשתיגמר המלחמה.

מלא תקווה וביטחון בה' ממשיך משולם בדרכי המלחמה העקלקלות. מתאר זאת חיים הגר יבדל"א, תלמיד ישיבת הר עציון:

"שלוות הנפש שכה אפיינה אותו בלטה בחינוכי הלילה. אי אפשר היה להאמין שאדם שכבר נכנס לקלחת האש, וחש על בשרו את חומרת המצב, ממשיך לחייר, לשמוח ולהיות חדור תקווה וביטחון". המצב בחזית הלך והחמיר והיה צורך בחילוץ חיילי המוצבים. פלוגתו של משולם קיבלה הוראה לנוע לכיוון מוצב 'מילאנו' ולנסות בעזרת פעולת הסחה לעזור בחילוץ אנשי המוצב.

בבוקר יום המחרת (יום ב, יב תשרי), נכנס גדודו של משולם למערכה לראשונה כגדוד שלם. הגדוד נע במסגרת חלק מן החטיבה ובפיקוד המח"ט לעבר גשר הפירדאן, במטרה לתופסו ולנצלו כמקום מעבר לגדה המערבית של התעלה. הגדוד התפרס והחל להסתער לעבר הגשר. המח"ט שלא נתקל עד כה בקשיים מיוחדים החליט להצטרף לגדוד כשהוא נמצא על הטנק עם משולם.

הטנקים הראשונים התקרבו עד לכדי כמה מאות מטרים מן הגשר. הכל נראה שפיר. לפתע נפתחה עליהם אש תופת ממאות כלי יריה — טנקים, תותחי נ"ט, ארטילריה וטילים. רוב הגדוד הושמד תוך זמן קצר, והמג"ד נפל בשבי. רק טנקים מועטים הצליחו להיחלץ מגיא ההריגה, ביניהם גם הטנק של משולם.

לאחר יום קרב אכזרי נתכנסה שארית הגדוד לחניון לילה. משולם יצא לחפש את חבריו, ואכן פגש בשמחה את משה טל הי"ד וישראל ויזן יבדל"א. הפגישה היתה קצרה. הזמן היה קצר, המלאכה היתה מרובה, והפועלים היו עייפים.

יום שלישי יג תשרי עבר ללא מאורעות מיוחדים.

ביום רביעי ערב חג הסוכות יצא הגדוד ותפס עמדות בלימה. אל הטנק של משולם הצטרף משה שחורי הי"ד, כאיש צוות חמישי. תפקידו היה לקשר בין הגדוד ובין הארטילריה ולפקח בשדה הקרב על תוצאות עבודתה. עם הגיעו לטנק התברר שאין לו כובע. התעורר ויכוח אם על משולם לתת את הכובע המוכתם בדם למשה שחורי הי"ד. משולם עצמו הסתפק מאוד בדבר, בשל החלטתו הנחושה להביא את הכובע לקבר ישראל.

בצהרי היום (יום ד), עת החלה השמש לנטות מערבה, החליטו המצרים לנצל את המצב, היות שהשמש סינורה את כוחותינו, פתחו במתקפה נוסח 'הצבא הסיני' בגזרת גדודו של משולם. אלפי חיילים מצרים בסיוע חטיבת טנקים מצרית ניסו לפרוץ את קו הבלימה. אך הגדוד המוכה הוכיח את עצמו. טנק המ"פ ובתוכו משולם, עזבו את עמדותיהם המוגנות, פרצו קדימה, ירו ודרסו את חיילי החי"ר. המצב הלך והחמיר למרות מעשי הגבורה, עד כדי כך שהמג"ד מולה הרמתי הי"ד ירד מרכבו והסתער רגלית על המצרים. מול לחימה עקשת ונועות זו (לאחר שהגדוד נפגע במארב ברומני ביום הראשון, ובגשר הפירדאן ביום השני אחר הצהריים בהתקפה אוירית), נסוגו המצרים כשהם משאירים מאחוריהם רבים מחייליהם הרוגים ופצועים.

לעת ערב התכנסו החברים בחניון הלילה לקידוש מעין 'ושמחת בחגך' בזעיר אנפין. משה טל הי"ד קדש על שתי מציות מהסוג המצוי במנות הקרב. כולם מיהרו לחזור לכליהם כדי להכינם ליום המחרת.

בין אנשי הצוות בטנק לא נוצר קשר הדוק כיוון שכל אחד היה עסוק בתפקידו. הקשר נוצר רק בשעות הערב. מספר חברו לצוות שאנן זך יבדל"א:

"ורק לעת ערב לאחר יום קרב כשהגענו לחניון לילה, היינו ממלאים את הטנק בדלק ובתחמושת כדי להכינו ליום מלחמה נוסף, ואז מצאנו גם זמן מועט לסעוד יחד ולהחליף מספר מלים. משולם היה בחור שקט מטבעו, וכמעט לא סיפר על עצמו. הוא סיפר רק על הקורות אותו בצוות הקודם עד הגיעו אלינו, ציין את מקום מגוריו בארץ והישיבה בה למד. גם העייפות הגדולה בסופו של כל יום תרמה לכך שמיד לאחר סיום הטיפולים בטנק והארוחה הקלה, חיפש

כל אחד פינה בטנק שבה יוכל להניח את ראשו ולהרדם, כמה שהזמן והתנאים איפשרו" (והם לא איפשרו הרבה).

למחרת בבוקר, יום חמישי טו בתשרי, יום טוב ראשון של חג, יצא הגדוד שוב לעמדותיו. המצרים עדיין לא נואשו וניסו שוב לפרוץ בגזרה שעליה הופקדו משולם וחזיריו. טנקים חדשים מסוג T62, בעזרת אנשי חי"ר רבים מצויידיים בטילים ובזוקות, הסתערו שוב ושוב לעבר הגדוד. לא היתה אפשרות לעלות לעמדות ולהשיב אש, כיוון שהאש היתה חזקה וסמיכה. המג"ד מולה הרמתי חי"ד, שניסה לעלות לעמדה גבוהה כדי לשלוט על המצב, נפגע מפגיעה ישירה ונהרג במקום.

המצב הלך והחמיר, אך הטנקיסטים לא ויתרו. כל טנק ניסה לתפוס עמדה מוגנת ולהשיב אש. אבי אוסטרוביץ חי"ד, מפקד הפלוגה, הראה דוגמא לחבריו ועלה לעמדה גבוהה כדי להדוף את המצרים. המח"ט שפיקח על המצב הבחין שהטנק עומד חשוף מדי.

כך נראה הדבר מנקודת מבטו של המח"ט — "המח"ט אשר ניצב בעמדת תצפית באזור הצומת הבחין כי ב'סגול 117' ניצבים ארבעה טנקים, אחד מהם חשוף כלפי דרום. המח"ט הורה לו להחליף עמדה, אך טרם סגרו את המיקרופון נפגע הטנק" (מתוך ההולכים ראשונה, סיפורה של חטיבת נתקיה במלחמת יום הכיפורים). משולם שורץ, אבי אוסטרוביץ, משה שחורי ואריה קסלר נהרגו במקום.

מתאר את המצב נהג הטנק שאנן זך יבדל"א שהצליח להיחלץ מתא הנהג:

"בעוד אנו מנהלים אש נפגע הטנק שלנו. אני הצלחתי לקפוץ במהי-רות החוצה. הסתכלתי על הצריח שיצאו ממנו להבות אש, את אנשי הצוות לא ראיתי ולא שמעתי. דממה שררה במקום, ורק האש שבערה השמיעה קולות רחש. הגיע צוות נוסף שניסה לעזור, אך להבות האש הגדולות לא איפשרו כל גישה אל פתחי הצריח".

משולם וחבריו חי"ד עלו בסערה השמימה ואתם אותו כובע שנשמר כדי שיוכל להיקבר עם בעליו. אש לבנה על גבי אש שחורה עלתה השמימה, הגוילים נשרפו, אך האותיות פרחו.

משולם שהקריב יום יום מחלבו ודמו על מזבח התורה — הקריב את נשמתו על מזבח קידוש ה'.

חבל על דאבדין ולא משתכחין

וְשׁוֹמֵעַ אָנִי
הַגּוֹן הַמְצַעֵד
שִׁירָה גְדוֹלָה ...

הַרְצוֹן הַמְתַּאֲסֵף מִשְׁבִּיבֵי
חָגִם וְטוֹבָתָם
שֶׁל עַמִּי
בְּשִׁבְלֵי
חָגִם, שְׁשׁוֹנִם,
גְּלוֹתָם וּמְכַאוֹכֵם
לֹא יִתֶּם בִּי, לֹא בְנוֹ
אֶף לֹא, בְּמוֹתָם

בְּרוֹל קוֹצֵי הַיַּסּוּרִים
הַשׁוֹרֵט מִרְאשֵׁית
מִטְפֵּטֵף עֲנוֹת וְתַפְלָה

בְּרִאשֵׁית, כְּמוֹ
הַאֲחֵרִית,
בְּרֵא אֱלֹקִים

וְזוֹ אֵימַת הַנִּצָּח
מִן הַיַּסּוּרִים
אוֹ גְּאוּלָּה,
מִרְעִידָה
מִיִּתְרֵי אוֹמָה
לְגוֹן תְּקוּן
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ
שְׁמָא רַבָּא.

עוזרי משה, קרית ארבע